

VATT-KESKUSTELUALOITTEITA
VATT DISCUSSION PAPERS

417

VAPAA-AJAN
ASUNTOJEN
OMISTUS JA
KÄYTTÖ –
ESISELVITYS
EKOTEHOKKUUDEN
KARTOITUSTA
VARTEN

Adriaan Perrels
Elina Kangas

ISBN 978-951-561-697-5 (nid.)
ISBN 978-951-561-698-2 (PDF)

ISSN 0788-5016 (nid.)
ISSN 1795-3359 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Government Institute for Economic Research

Arkadiankatu 7, 00101 Helsinki, Finland

Email: etunimi.sukunimi@vatt.fi

Oy Nord Print Ab

Helsinki, helmikuu 2007

PERRELS, ADRIAAN – KANGAS, ELINA: VAPAA-AJAN ASUNTOJEN OMISTUS JA KÄYTTÖ – ESISELVITYS EKOTEHOKKUUDEN KARTOITUSTA VARTEN. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 2007, (C, ISSN 0788-5016 (nid.), 1795-3359 (PDF), No 417). ISBN 978-951-561-697-5 (nid.), ISBN 978-951-561-698-2 (PDF).

Tiivistelmä: Tämä raportti kuvaa vapaa-ajan asuntojen omistusta ja käyttöä Suomessa. Siinä esitetään ja analysoidaan keskeiset tekijät, jotka vaikuttavat omistuksen ja käytön kehityksiin. Huomioita kiinnitetään erityisesti siihen, miten omistuksen ja käytön trendit heijastuvat ekotehokkuuteen. Raportti tehtiin esitutkimuksena. Viimeisessä luvussa esitetään jatkotutkimuksen tarpeet.

Asiasanat: ekotehokkuus, loma-asunto, mökkeily, mökki, vapaa-ajan asunto

PERRELS, ADRIAAN – KANGAS, ELINA: VAPAA-AJAN ASUNTOJEN OMISTUS JA KÄYTTÖ – ESISELVITYS EKOTEHOKKUUDEN KARTOITUSTA VARTEN. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 2007, (C, ISSN 0788-5016 (nid.), 1795-3359 (PDF), No 417). ISBN 978-951-561-697-5 (nid.), ISBN 978-951-561-698-2 (PDF).

Abstract: This report provides an overview regarding the ownership and use of so-called summerhouses in Finland. In due course the key factors affecting the development of ownership and use are presented and analysed, with particular reference to the eco-efficiency effects of the current and future trends in summerhouse use. The report was made a in a pre-study. Key issues for a larger follow-up study are presented in the last chapter.

Key words: cottage, eco-efficiency, free time, summerhouse

Yhteenveto

Tämä kuvaus mökkien omistuksesta ja käytöstä kuuluu suurempaan esitutkimukseen, VAPES, jonka tavoitteena on luoda mökkien ekotehokkuuden parantamismahdollisuuksia käsittelevä tutkimussuunnitelma. Raportissa kuvataan keskeisiä trendejä, jotka vaikuttavat kesämökkien ekopotentiaaliin.

Mökkien ekotehokkuuden vaikutukset kuvataan kolmella tekijäryhmällä:

1. mökkien omistusaste
2. mökkien käyttöaste
3. mökkien varustetaso

Omistusasteen kehitys selittää mökkikannan kehitystä eli se on tyypillinen volyymitekijä. Mitä enemmän on mökkejä, sitä enemmän on ympäristövaikutuksia, jollei keskimääräinen ekotehokkuus mökkiä kohti paranne.

Mökkien käyttöaste liittyy volyymivaikutuksiin, mutta toisaalta myös laatuvaikutuksiin, eli siihen miten ympäristövaikutukset kasvavat tai vähennevät. Varustetaso, eli koneet, laitteet, pinta-ala jne., liittyvät ennen kaikkea laatu-vaikutuksiin.

Vuonna 2006 Suomen mökkikanta koostuu noin 440 000 kotitalouksien omistamista mökeistä ja noin 37 000 yhtiöiden ja yhteisöiden omistamista (kaupallisista) mökeistä. Nimenomaan kotitaloudet, joiden aikuisien jäsentien ikä on vähintään 50 vuotta, omistavat usein mökin (34 % – 35 % ko. kotitalouksista). Toisaalta nuorten henkilöiden, esim. ikäryhmä 20–29 vuotta, mökkien omistusaste on vain 4 %. Kuitenkin mökkien (melko) säännöllinen saavutettavuus koskee isompaa ryhmää kuin tiukempi käsite 'omistus'. Koko väestön mökin *omistusaste* on noin 18 %, kun taas mökin saavutettavuusaste on lähes 30 %.

Omistusasteen kehitys simuloitiin mallin avulla. Tulokset viittaavat siihen, että mökkikanta kasvane vielä merkittävästi. Yleisen omistusasteen arvioidaan kasvavan 20 ~ 21 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Tämä tarkoittaisi, että mökkikanta kasvaa noin 160 000:lla vuoteen 2020 asti. Mökkikannan kasvuun vaikuttaa väestön ikärakennemuutos ja kasvava ostovoima. Tonttien niukkuus ja hintataso saattavat kuitenkin jarruttaa mökkikannan kasvua. Näistä syistä varsinkin kasvun jää todennäköisesti 100.000 rajan alle.

Mökkiläiset käyttävät mökkinsä keskimäärin noin 73 mökkipäivää vuodessa. Kuitenkin noin 22 % mökeistä käytetään vähemmän kuin 30 päivää vuodessa ja toisaalta noin 31 % mökeistä käytetään enemmän kuin 90 päivää vuodessa. Etäisyys pääasunnon ja mökin välillä vaihtelee myös hyvin paljon ja etäisyys vaikuttaa mökin käyttöön. Keskimääräinen käyttöaste pysyy todennäköisesti ennallaan lähitulevaisuudessa. Mahdollisesti ääripäät, hyvin harvinainen käyttö tai hyvin

intensiivinen käyttö, supistuvat jonkin verran. Olettaessa väestön keskittymisen Etelä-Suomeen jatkuvan, mökkikannan kasvu johtanee keskimääräisen etäisyyden kasvuun, koska mökkikanta kasvaa erityisesti Uudenmaan ulkopuolella. Taulukossa 0.1 esitetään mökkikannan jakauma etäisyysluokkien ja käyttöasteiluokkien mukaan.

*Taulukko 0.1. Käyttöasteiden jakauma per etäisyysluokka, prosentteina**

	< 30 vrk	30 ≤ vrk <60	60 ≤ vrk <90	≥ 90 vrk	osuus (%)
< 25 km	29	22	17	32	26
25 – < 70 km	19	26	21	34	32
70 – < 200 km	15	28	25	33	25
≥ 200 km	27	30	20	23	17
osuus (%)	22	26	21	31	100

*) Vain ne mökit, joissa oltiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Mökkibarometri 2003 (Tilastokeskus).

Mökin rakennus- ja korjaustoimintaan käytetään keskimäärin lähes 1 500 euroa vuodessa. Menojakauma on kuitenkin erittäin vino, koska 75 % mökinomistajista käyttää korkeintaan 1 000 euroa vuodessa ja toisaalta 5 % käyttää enemmän kuin 5 000 euroa tietyssä vuonna. Nämä investoinnit käytetään osittain varsinaiseen korjaukseen. Muuten nämä investoinnit nostavat olemassa olevien mökkien varustetasoa, esim. pinta-alaa. Lähihistoriassa rakennettiin noin 4 500–5 000 uutta mökkiä vuodessa, mutta nykyinen trendi uustuotannossa on ylöspäin.

Mökkeilijät matkustavat etupäässä henkilöautolla. Matkakilometreistä pääasunnosta mökkiin ja takaisin 88 % on tehty autolla. Sinänsä mökkeily ei välttämättä aiheuta lisää autokilometrejä. Mökkeilevien autonomistajien vuosittaiset liikennepolttoainemenot ovat samalla tasolla kuin muiden autonomistajien. Ajankäyttötutkimus osoittaa, että oleskelu mökillä alentaa päivittäistä liikennesuoritetta. Ilmeisesti mökkipäivät kompensoivat jonkin verran matkasuoritetta pääasunnosta mökkiin ja takaisin. Lisäksi mökkeilijät osallistuvat vähemmän muihin vapaaajan harrastuksiin, kuten urheilu- ja kulttuuritapahtumiin. Toisaalta mökkeilijät ostavat selvästi enemmän valmismatkoja, erityisesti ulkomaille. Kaiken kaikkiaan mökinomistajat matkustavat todennäköisesti enemmän kuin muut samaan tuloluokkaan kuuluvat, mutta tämä ei johdu mökkeilystä vaan mökkien omistajien muista ominaisuuksista.

Uusien mökkien pinta-ala on keskimääräisesti suurempi kuin olemassa olevien mökkien. Tämä suunta on jatkunut jo runsaat 10 vuotta ja jatkuu edelleen. Noin 70 % mökeistä on sähköverkkoyhteys ja noin puolella sähkölämmitys. Kuitenkin monissa mökissä muu lämmitystapa voi olla päälämmitysjärjestelmä, vaikka sähkölämmitys on olemassa. Uusi trendi uusissa mökeissä on ilmalämpöpumpun asentaminen. Tänä vuonna sen osuus uustuotannossa saattaa olla jo yli 10 %.

Laitteista jääkaappi (~85 %) ja televisio (~70 %) ovat hyvin yleisiä. Muut laitteet, kuten pesukone, ovat selvästi harvinaisempia. SisäWC yleistyy jonkin verran uusissa mökeissä (23 %), mutta koko kannassa sisäWC:n yleisyysaste on noin 13 %. Noin puolet mökeistä johtavat jätevettä vielä käsittelemättömänä luontoon. Tämä luku vähenee lähivuosina EU:n Vesidirektiivin ohjeiden toimeenpanon takia. Vuonna 2003 (Mökkibarometrin tutkimusvuosi) vain harvalla mökillä (1,4 %) oli yhteys kunnan viemäriin. Myös tämä osuus saattaa kasvaa merkittävästi Vesidirektiivistä johtuen, sillä viemäriprojektien määrä on kasvanut rajusti.

Mökkien rakentaminen ja käyttö vaikuttavat ympäristöön seuraavilla tavoilla:

- raaka-aineiden käyttö, erityisesti rakennusmateriaalit
- energialähteiden käyttö, erityisesti puupolttoaine, öljytuotteet ja sähkö
- päästöt vesistöön, maastoon ja ilmaan, erityisesti jäteveden käsittelyn yhteydessä
- tilan 'vaatiminen' (asuinalue ja infrastruktuurin väylät/vyöhykkeet)

Huomioitavat asiat erilaisille ympäristövaikutusryhmille

Tässä listataan lyhyesti ympäristövaikutusryhmittäin, minkälaiset asiat ovat erityisesti relevantteja huomioida jatkotutkimuksessa.

Raaka-aineiden käyttö ja energiankulutus: tarpeiden kartoitus investointihalukkaille yli-investoinnin ja väärin investoinnin välttämiseksi, pinta-alan kehitys, materiaalien laatu ja esim. kierrätysmahdollisuudet, vaihtoehtojen tarjonta ja saatavuus, rakennusten laatu (eristys), ekoenergian mahdollisuudet, halukkuus ekoinvestointeihin ja motivointi, mahdollisuudet tehostaa energiakulutusta asteittain

Liikenne: tarpeiden kartoitus mökin sijainnin yhteydessä, etätyön mahdollisuudet, joukkoliikenteen mahdollisuudet tietyillä alueilla ja tietyille ryhmille, mökin ympäristön viihtyvyys ja monipuolisuus

Jäteveden huolto: ratkaisujen tarpeellinen diversiteetti, alustavat ratkaisut eivät saa vaikeuttaa toisenlaisen ratkaisun toteuttamista myöhemmin (eli pienin mahdollinen katumusperiaate)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Keskeiset käsitteet	2
2.1 Vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoitukset	2
2.2 Vuorovaikutukset omistuksen, käytön ja varustetason välillä	4
3 Omistuksen, käytön ja varustetason kartoitus	5
3.1 Aineistot	5
3.2 Omistus ja mökkikanta	5
3.3 Käyttö	9
3.3.1 Käyttöaste	9
3.3.2 Mökkiin liittyvät menot	12
3.3.3 Mökki ja matkustaminen	14
3.3.4 Etätyö	17
3.4 Varustetaso	18
4 Kehitysnäkymät	22
5 Keskeisten kehitysnäkymien vaikutukset ekotehokkuuteen	24
Liite 1. Logistinen malli: Onko kotitaloudella käytössä loma-asunto?	29
Liite 2. Regressiomalli: selitettävänä muuttujana mökkipäivien lukumäärä	32
Lähteet:	36

1 Johdanto

Tämä kuvaus mökkien omistuksesta ja käytöstä kuuluu suurempaan esitutkimukseen, VAPES, jonka tavoitteena on luoda mökkien ekotehokkuuden parantamismahdollisuuksia käsittelevä tutkimussuunnitelma.

Raportissa laaditaan kuvaus keskeisistä trendeistä, jotka vaikuttavat kesämökkien ekopotentiaaliin. Tämän kuvauksen pohjalta voidaan miettiä, mitkä ovat tärkeimmät sovellusalueet, joihin voidaan soveltaa mökkien ekotehokkuuden edistäviä innovaatioita.

Kuvaus koostuu kolmesta tarkasteluryhmästä:

1. Ekopotentiaalin päätekijöiden identifiointi

- tekniset volyymitekijät – mm. mökkikanta, mökkien koko ja varustetaso
- tekniset laatutekijät – mm. mökkien sijainti, mökkien kunto, rakennusaineet (kestävyys; jalanjälki), kauko-ohjausmahdollisuudet
- sosioekonomiset tekijät – mm. ostovoima, ikärakenne, mökkien käyttöaste ja -tapa, etätyöpotentiaali, eläköityminen, elämäntapa, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma

2. Ekopotentiaalin päätekijöiden kehitys vuoteen 2030 asti

- määritellään väestölliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset tekijät KulMaKunta- ja FINADAPT-skenaariolaskelmien perusuran perusteella
- määritellään ekopotentiaalin tekijöiden trendit perusurassa vuoteen 2030 asti

3. Markkinapotentiaalin identifiointi: minkälaisille ratkaisuille on tarvetta ja mahdollisesti kysyntää markkinoilla, mm. lämmityksen ja vesihuollon kannalta, remontin ja uustuotannon kannalta sekä mökin sijainnin ja liikenneyhteyksin kannalta.

2 Keskeiset käsitteet

2.1 Vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoitukset

Vapaa-ajan asunto on käsite, jonka määrittely ei ole helppoa. Se näkyy jo nimityksissä. Vaikka 'mökki' tai 'kesämökki' on edelleenkin yleisin ilmaus, 'vapaa-ajan asunto', 'loma-asunto', 'kakkosasunto' ja 'huvila' ovat myös käytössä. Kuitenkaan nämä termit eivät tarkoita täsmällisesti samaa.

Kesämökki viittaa tyypillisesti kiinteistömuotoon, joka ei ole asumiskelpoinen ympärivuoden ja jonka varustetaso on melko vaatimaton. Lisäksi kesämökki on tavallisesti yksityisomistuksessa ja ensisijaisesti omaa käyttöä varten. Termit 'vapaa-ajan asunto' ja 'loma-asunto' viittaavat sekä yksityiseen mökkiin että kaupalliseen majoitukseen. Lisäksi käyttämällä sanaa 'asunto' sanan 'mökki' sijaan korostetaan, että varustetaso ja rakennelman yleinen laatu ovat tietyn minimitason yläpuolella. Kakkosasunnolta odotetaan, että se on ympäri vuoden asumiskelpoinen ja siksi myös varustetaso on melko korkea. Jos kyseessä on 'huvila' odotetaan, että varustetaso on korkea ja pinta-ala suuri.

Edellinen termiselvitys osoittaa, että mökeillä on monia erilaisia käyttötarkoituksia. Perinteisen lomailun lisäksi esille tulevat sekä erilaiset harrastukset (esim. kalastus ja hiihto) että pidempi käyttö, joko koko kesän tai vuoden ympäri. Jos harrastusmökki sijaitsee pääasunnon lähellä, sitä käytetään usein, mutta yöpyminen on harvinaista. Toisaalta, jos harrastusmökin etäisyys pääasunnosta on pitkä, käyttöaste on tavallisesti alhainen, mutta yöpymismahdollisuudet ja varustetaso ovat tärkeitä. Useita mökkejä toimivat kesällä käytännössä pääasunnon vaihtoehtona. Näitä ovat melko hyvin varustettua mökiä, jotka sijaitsevat pääasunnon lähellä, usein samassa kunnassa. Erilaiset käyttötarkoitukset johtuvat erilaisista entisistä ja nykyisistä sosiokulttuurisista ja sosioekonomeista trendeistä. Mökin alkuperäinen vetovoima, eli oleskelu maaseudulla ja luonnon läheisyys, ovat edelleen tärkeitä, mutta olosuhteiden yksinkertaisuus ei ole enää tyypillistä. Kohonnut elintaso ja urbaanin elämäntavan yleistyminen saavat mökkiläiset vaatimaan ja asentamaan enemmän mukavuuksia, koneita, jne. Toisaalta ajanvietto mökillä kilpailee muiden vapaa-ajan palvelujen kanssa, kuten kansainväliset lomat, kylpylälomat jne. Ajan myötä sekä koko mökkikannan kannalta että yksityistasolla, painopiste voi siirtyä alkuperäisestä tarkoituksesta uuteen tarkoitukseen.

On myös otettava huomioon, että mökkikanta koostuu toisaalta mökeistä, jotka on alun perin rakennettu mökeiksi, ja toisaalta mökeistä, joiden alkuperäinen tarkoitus on ollut jokin muu. Hyviä esimerkkejä tästä rakennuksen muuttuneesta käyttötarkoituksesta ovat perintömaatilat.

Pitkänen ym. (2005) tekivät laajan tutkimuksen mökkeilystä ns. Järvi-Suomessa¹. Tutkijat erottelivat viisi ryhmää, joiden luokitus ja kehitys viittasi selvästi sekä mökkeilyn tähänastiseen kumulatiiviseen kehitykseen että nykyisiin trendeihin. Mökkien ja mökkeilijöiden alueellisesta rajauksesta huolimatta ryhmitys on relevantti myös tässä tutkimuksessa, vaikka se vaati jonkin verran lisäyksiä. Ryhmät ovat nimeltään seuraavat (koon mukaan, suurin ryhmä ensin ja suluissa kehitysindikaattori):

1. Kesälomalaiset (toisen polven mökkeilijät, jotka viettävät kesälomaa + muutamman viikonlopun mökillä) ↑
2. Mökkeilyharrastajat (erityisesti seniorit, noin 55–70-vuotiaat, jotka käyvät usein mökillä, myös talvella) ↑
3. Tapamökkeilijät (henkilöt, jotka käyvät mökillä silloin tällöin) ↓
4. Osa-aika-asujat (mökkkeilijät, jotka asuvat mökillä pitkiä ajanjaksoja, talvea lukuun ottamatta) ↓
5. Maaseutusieluiset (takaisin lapsuuden kotikuntaan, intensiivinen käyttö, myös jos mökki sijaitsee kaukana asuinkunnasta) ↓

Nykyiseen tutkimukseen voidaan lisätä vielä kaksi ryhmää:

6. Harrastusmökkit (mökkejä käytetään pääasiassa tiettyä harrastusta varten, esim. kalastus; käyttöaika on yleensä melko vähäinen) ~
7. Osa-aika-asujat asuinkunnissa (kesäisin, ja joskus pidempäänkin, mökki toimii suurin piirtein pääasuntona) ↓

Seuraavissa luvuissa näytetään, että mökkien käyttöasteiden erot liittyvät varustetasojen eroihin. Myös ryhmien erilaiset taustat johtavat erilaisiin varustetasoihin. Sekä käyttöaste että ryhmän taustapiirteet vaikuttavat myös mieluiseseen mökin ja pääasunnon väliseen etäisyyteen. Nykyisten väestökehityksen, sosiokulttuuristen ja sosiotaloudellisten trendien takia jotkut ryhmät ovat kasvussa ja jotkut vähentymässä. Tämän seurauksena mökkikanta muuttuu jatkuvasti. Nykyisiä mökkejä korjataan ja laajennetaan, ja toisaalta rakennetaan uusia mökkejä paikkoihin, jotka sopivat paremmin uusmökkkeilijöille.

Seuraavassa luvussa esitetyt kuvaukset, jakaumat ja luvut perustuvat poikkileikkausaineistoon. Ne antavat tilannekuvauksen jatkuvasta muutosprosessista. Kuvaukset antavat jonkin verran tietoa tähänastisesta kumulatiivisesta kehityksestä.

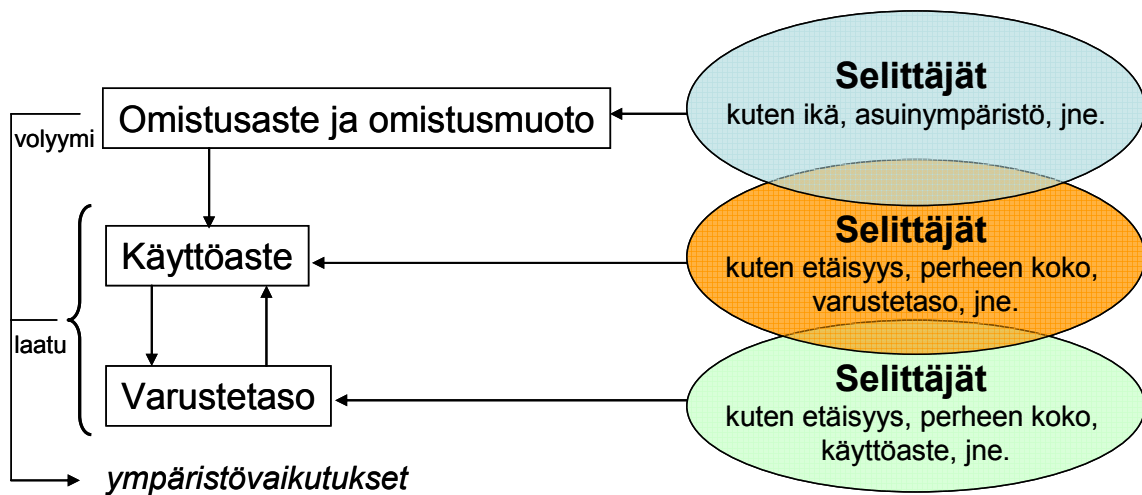
¹ Tässä tapauksessa Järvi-Suomi sisälsi Etelä- ja Pohjois-Savon, Etelä-Karjalan ja naapurikunnat Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa. Mökkeilijöiden kotikunnat sijaitsivat pääkaupunkiseudulla ja sen työ-
säkäyntialueella.

2.2 Vuorovaikutukset omistuksen, käytön ja varustetason välillä

Vaikka mökkien ekotehokkuuden parantamiseen vaikuttaa erityisesti mökin käyttö ja varustetaso, on erittäin tärkeää tietää, miten mökkikanta jakautuu erilaisiin omistusmuotoihin, omistajien iän mukaan, alueittain, jne. Vasta omistus- ja sijaintikartoituksen jälkeen voidaan analysoida käyttöä paremmin, koska mm. omistusmuoto ja sijainti (etäisyys) vaikuttavat käyttömahdollisuuksiin.

Mökin käyttöaste ja varustetaso ovat yhteydessä toisiinsa, mutta tietyn minimivarustetason jälkeen käyttöasteen muutoksen seurauksena varustetaso nousee tai laskee. Kaiken kaikkiaan oletetaan, että seuraava kausaliteetin runko (kuvio 2.1) voi ohjata analyysin järjestyksen.

Omistusaste voidaan suoraan kytkeä mökkikantaan ja sen kehitykseen ja siksi omistusaste on ympäristövaikutusten volyyymitekijä. Vaikka käyttöaste on myös volyyymitekijä, se on ennen kaikkea varustetason yhteydessä ns. ympäristövaikutusten laatu tekijä, eli *minkälaiset* ympäristövaikutukset kasvavat tai supistuvat.

Kuvio 2.1. Omistuksen, käytön ja varustetason yhteinen selitysrakenne

3 Omistuksen, käytön ja varustetason kartoitus

3.1 Aineistot

Mökkikannan ja mökkien käytön kuvaus perustuu pääasiassa mikroaineistojen käyttöön. Kuvauksen teossa käytettiin seuraavia Tilastokeskuksesta saatuja aineistoja:

- vuoden 2001 Kulutustutkimus (kotitalouden menot ja monia taustamuuttujia; noin 5 500 kotitaloutta)
- vuoden 2000 Ajankäyttötutkimus (kotitalouden jäsenien aikabudjetti ja toiminnan järjestys; noin 10 500 henkilöä, noin 4 640 kotitaloutta)
- vuoden 2003 Mökkibarometri (mökkien omistusmuodot, käyttö, sijainti, jne.; noin 3 000 kotitaloutta)

Lisäksi käytettiin kirjallisuutta, mm. Ahlqvist ja Raijas (2004), Ahlqvist ja Berg (2003), Jalas (2006), Kytö yms. (2006), Perrels yms. (2006), Pitkänen ja Kokki (2005).

Mökkibarometrin aineistossa on vain kotitalouksia, joilla on käytössään mökki. Kotitalouksien taustatietoa on barometrissa vähän. Tämä tarkoittaa, että Mökkibarometrin aineisto kelpaa etupäässä varustetason ja sijainnin analyysiin. Mökkibarometriin vastanneista noin 2 % ei ollut käyttänyt tutkimusajankohtana (lokakuu 2002 – syyskuu 2003) mökkiä lainkaan ja osassa analyysia nämä vastaajat on jätetty pois tarkasteluista.

Ajankäyttötutkimus sisältää paljon taustatietoa kotitalouksista ja yksityiskohtaista informaatiota ajanvietosta, toiminnan sijainti mukaan lukien. Toisaalta mökkiä koskien tiedetään vain sen omistus tai saatavuus. Kulutustutkimus on tässä suhteessa samankaltainen kuin Ajankäyttötutkimus. Mökkioleskelun aikana synnytytjä kulutusmenoja ei kuitenkaan ole mahdollista erotella muista kulutusmenoista.

Mikroaineistot ovat toisiaan täydentäviä. Aineistojen erilaisien rakenteiden takia se ei ole mahdollista testata selitysmalleja, joissa otetaan huomioon kaikki olennaiset selittäjät samanaikaisesti.

3.2 Omistus ja mökkikanta

Tilastokeskuksen mukaan (Nieminen, 2004) Suomen mökkikanta koostuu noin 430 000 kotitalouksien omistamista mökeistä ja noin 33 000 yhtiöiden ja yhteisöiden omistamista kaupallisista mökeistä. Vuoden 2003 jälkeen uustuotanto on

lisännyt mökkejä vielä noin 10 000 mökillä. Vuonna 2003 kotitalouksien lukumäärä oli noin 2,4 miljoonaa ja mökin omistusaste oli noin 18 %. Osa mökkikanasta on kuitenkin yhteisomistuksessa, esimerkiksi perikunnilla. Toisaalta pieni osa kotitalouksista omistaa useita mökkejä. Lisäksi pieni osa väestöä vuokraa mökkiä omaan käyttöönsä pitkäaikaisesti, jopa useiksi vuosiksi. Pieni osa väestöstä myös vuokraa itselleen mökkejä usein, jolloin heillä on usein käytössään mökki, vaikkei se olekaan heidän omistuksessaan. Jos lasketaan ne kotitaloudet, jotka voivat käyttää mökkiä jossain määrin säännöllisesti, mökin käyttäjien osuus kasvaa noin 24 prosenttiin.

Vuoden 2003 Mökkibarometrin mukaan vajaa 4 % mökinomistajista on valmis vuokramaan mökkinsä ja lisäksi lähes 9 % sanoo olevansa mahdollisesti (”ehkä”) valmis.

Omistusjakauma ei ole tasainen. Esimerkiksi nuoremmat henkilöt omistavat suhteellisesti selvästi vähemmän mökkejä kuin seniorihenkilöt (yli 55-vuotiaat). Myös kotitalouden koko ja tulotaso vaikuttavat mökin omistukseen.

Kulutustutkimusaineiston mukaan yhden hengen kotitalouksista noin 15 % omistaa vapaa-ajan asunnon, mutta tätä suuremmissa kotitalouksissa mökinomistajien osuus on suurempi, vaihdellen noin 26 prosentista 32 prosenttiin.

Taulukko 3.1. Mökin saatavuus ikäluokittain (prosenttiosuudet pyöristettyinä)

	10-19-v. ²	20-29-v.	30-49-v.	50-59-v.	60-74-v.	vähint. 75-v.	yhteensä
omistaa vapaa-ajan asunnon, osuus ikäluokasta (%) *	6	4	22	35	34	19	24
kotitaloudella käytössä vapaa-ajan asunto, osuus ikäluokasta (%) **	37	14	24	40	40	32	29

*) vuoden 2001 Kulutustutkimus, koko käytettävissä oleva aineisto, viitehenkilön iän mukaan

***) vuoden 2000 Ajankäyttötutkimus, kun vain yksi vastaaja/kotitalous

Taulukossa 3.1 on kuvattu mökin saatavuutta eri ikäluokissa. Kulutustutkimuksessa omistuksella viitataan jatkuvaan saatavuuteen: mökin omistukseen, pitkäaikaiseen vuokrasuhteeseen tai viralliseen käyttöoikeuteen. Sen sijaan Ajankäyttötutkimusaineistossa mökin saatavuus on löyhempi käsite: kotitaloudella voi olla käytössä mökki silloin tällöin (esimerkiksi sukulaisen tai tuttavan omistama

² Kulutustutkimuksessa noin 0,5 % vastaajista (painotettu aineisto) kuului ikäluokkaan 10–19-vuotiaat. Tähän ikäluokkaan kuuluvien vastaajien osuus oli Ajankäyttötutkimuksessa suurempi: painotettuna osuus oli noin 6,5 %. Tämä ero jakaantui kuitenkin melko tasaisesti muissa ikäluokissa, joten ikäluokkien suhteelliset osuudet vähintään 20-vuotiaiden joukossa olivat melko lähellä toisiaan näissä kahdessa tutkimuksessa.

mökki). Alle 20-vuotiailla henkilöillä oli hyvin usein käytössään vapaa-ajan asunto (lähes 37 % ikäryhmästä), mutta oletettavasti useimmissa tapauksissa kyseessä on vanhempien tai muiden sukulaisten omistama vapaa-ajan asunto, jota päästään käyttämään. Tämä osuus on selvästi suurempi kuin niiden osuus, jotka omistavat mökin. Osuuksien ero näkyy myös 20–29-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa mökki oli alle 4 prosentilla kotitalouksista, kun taas mökinkäyttäjien osuus oli lähes 14 %. Elämäntilanne tällaisissa nuorissa kotitalouksissa on usein sellainen, että omaan mökkiin ei ole vielä varaa, mutta kenties sukulaisten omistamaa mökkiä päästään käyttämään. Keskimmaisissa ikäluokissa mökinkäyttäjien ja mökinomistajien osuudet ovat lähellä toisiaan. Eroja ilmenee jälleen yli 75-vuotiaiden ryhmässä, joista kolmasosalla on käytössään vapaa-ajan asunto, mutta Kulutustutkimuksen mukaan mökinomistajien osuus on tätä osuutta pienempi. Kenties vanhukset käyttävätkin lastensa tai muiden sukulaistensa omistuksessa olevia mökkejä.

Taulukko 3.2 osoittaa selkeästi tulotason vaikutuksen mökinomistukseen. Mitä korkeammat tulot, sitä suurempi osa tähän tuloluokkaan kuuluvista omistaa vapaa-ajan asunnon.

Taulukko 3.2. Mökin omistus käytettävissä olevien tulojen mukaan (prosenttiosuudet pyöristettyinä)*

	Desiili käytettävissä olevista tuloista/kotitalous									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
omistaa vapaa-ajan asunnon, osuus tietyssä tulodesiilissä (%)	10	10	13	16	23	29	29	30	33	48

*) vuoden 2001 Kulutustutkimus, koko käytettävissä oleva aineisto (yksi vastaaja/kotitalous)

Mökeistä suurin osa (noin 85 %) on yksin tai puolison kanssa omistettuja. Omistusmuotojen jakauma on esitetty taulukossa 3.3. Lisäksi ilmeni, että uusimpien mökkien joukossa yhä pienempi osuus on yhteisomistuksessa (yhteisomistus muun kuin puolison kanssa), eli yhteisomistuksen suosio on laskenut.

Taulukko 3.3. Mökin omistusmuodot(prosenttiosuudet pyöristettyinä)*

	osuus mökinomistajista (%)
ainoa omistaja	38
yhteisomistus puolison kanssa	48
yksi useammasta omistajasta, esim. perikunta	13
käyttää, mutta ei omista kyseistä vapaa-ajan asuntoa	2

*) Mökkibarometri 2003, koko käytettävissä oleva aineisto

Mökkikannan jakauma maakunnittain ei ole tasainen, kuten taulukko 3.4 osoittaa. Yleisintä on, että asuinmaakunta on sama kuin mökkimaakunta. Erityisesti Pohjois-Karjalassa, Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla on yleistä mökkeillä asuin-

maakunnassa. Ahvenanmaa poikkeaa muusta Suomesta, sillä ahvenanmaalaisista yli 96 % mökkeilee Ahvenanmaalla, ja loput vajaan 4 % mökkeilevät Varsinais-Suomessa. Erityisesti Uudellamaalla asuvat mökkeilevät muissa maakunnissa.

Taulukko 3.4. Mökkikannan jakauma omistajan maakunnan ja mökin sijainnin mukaan, % (pyöristettyinä)*

	asuin- maakunta	naapuri- maakunta	muu maakunta	mökinomistajat asuinmaakunnassa
1 Uusimaa	23	35	42	91 327
2 Varsinais-Suomi	83	8	9	28 963
4 Satakunta	73	15	12	15 979
5 Kanta-Häme	59	16	25	10 485
6 Pirkanmaa	79	6	16	34 186
7 Päijät-Häme	55	31	15	13 942
8 Kymenlaakso	60	31	9	13 847
9 Etelä-Karjala	79	20	1	9 327
10 Etelä-Savo	88	11	1	14 301
11 Pohjois-Savo	83	12	5	18 186
12 Pohjois-Karjala	92	5	3	13 775
13 Keski-Suomi	85	12	3	18 327
14 Etelä-Pohjanmaa	67	24	9	8 150
15 Pohjanmaa	92	7	2	13 368
16 Keski-Pohjanmaa	70	30	0	2 774
17 Pohjois-Pohjanmaa	76	20	4	19 784
18 Kainuu	88	4	8	6 898
19 Lappi	82	12	6	13 507
20 Itä-Uusimaa	51	12	37	5 508
21 Ahvenanmaa	96	4	0	4 012
Yhteensä	64		36	356 649
Yhteensä, ilman Uuttamaata	78		22	

*) Vain ne mökit, joita käytetty vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Mökkibarometri 2003.

Mökin käyttömahdollisuuksia kuvaamaan tehtiin logistinen malli. Aineistona käytettiin vuoden 2000 Ajankäyttötutkimusta, joka sisältää paljon henkilöiden taustatietoja. Erityisesti vakituista asuinympäristöä koskevat tarkat tiedot oli hyvä saada mukaan, mikä puolsi Ajankäyttötutkimusaineiston käyttöä. Aineistossa on kysymys 'Onko kotitaloudella käytössä loma-asunto?', jonka vastausta pyrittiin selittämään muilla aineiston muuttujilla. Mallilla pyrittiin kuvaamaan tärkeimpiä tekijöitä, jotka selittävät vapaa-ajan asunnon saatavuutta. Mallissa selitettävä muuttuja sai arvon 1, kun kotitaloudella oli käytössään loma-asunto, ja arvon 0, kun käytössä ei ollut loma-asuntoa.

Malli tehtiin siten, että kustakin aineiston kotitaloudesta poimittiin yksi henkilö edustamaan kutakin kotitaloutta, lisäksi malliin otettiin mukaan ainoastaan vähin-

tään 20-vuotiaat henkilöt. Mallissa merkittäviksi selittäjiksi saatiin seuraavat muuttajat, joille ehdotetaan tässä myös tulkinta.

- *Kotitaloutta edustavan henkilön ikä*
Mitä nuorempi kotitalouden avainhenkilö on, sitä harvemmin hänellä on käytössään vapaa-ajan asunto.
- *Kotitalouden tulot*
Tulojen kasvaessa todennäköisyys vapaa-ajan asunnon saatavuudelle kasvaa.
- *Vakituinen asuinympäristö*
Mitä kaupunkimaisempi ja tiheämmin asuttu henkilön vakituinen asuin- ympäristö on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä hänellä on käytössään vapaa-ajan asunto, muiden muuttajien pystyessä vakioina. Näin ollen maaseudulla, haja-asutusalueella tai kuntataajamassa, ja omakoti-, pari- tai rivitalossa asuvilla käytettävissä olevan loma-asunnon todennäköisyys on muita pienempi. Yleisesti maaseudulla, haja-asutusalueella tai kunta- taajamassa asuminen vähentää eniten käytettävissä olevan mökin todennä- köisyyttä.
- *Vakituisen asunnon omistussuhde*
Jos henkilö omistaa vakituisen asuntonsa, kasvaa todennäköisyys siihen, että hänellä on käytettävissään loma-asunto.
- *Perhekoko*
Yksin asuvilla on pienemmällä todennäköisyydellä käytössään loma- asunto kuin perheellisillä.

Noin 4 650 havainnon avulla tehdyllä mallilla saatiin selitettyä oikein mökin saa- tavuus noin 71 % tapauksista. Malli tehtiin kotitalouskohtaisesti. Tarkemmat tu- lokset mallista ovat liitteessä 1.

3.3 Käyttö

3.3.1 Käyttöaste

Mökin etäisyys vakinaisesta asunnosta vaikuttaa paljon mökin vuosittaiseen käyttöasteeseen ja käytön ajanjaksoihin. Mökkibarometrin mukaan keskimääräi- nen etäisyys on lähes 110 km, kun taas mediaani on 50 km. Jopa runsas neljännes mökeistä sijaitsee lähempänä kuin 25 km:n etäisyydellä ja lähes neljännes mö- keistä sijaitsee yli 130 km:n etäisyydellä pääasunnosta.

Kun tarkastellaan mökin käyttöä etäisyyden mukaan, havaitaan erilaisia käyttöprofiileja, jotka sopivat myös luvussa 2.1 mainittuihin kuvauksiin. Taulukossa 3.5 näytetään käyttöasteiden jakauma etäisyysluokkien mukaan. Käyttöasteiden luokitus on tehty Mökkibarometrin tietojen perusteella. Etäisyyden luokitus perustuu seuraavaan erottelulogiikkaan:

- < 25 km: matka-aika on niin lyhyt, että myös lyhyt vierailu on mahdollinen;
- 25–70 km: matka-aika on vielä kohtuullinen, siksi päivävierailu (ilman yöpymistä) on mahdollinen;
- 70–200 km: matka-aika on niin pitkä, että yöpyminen on todennäköistä, toisaalta matka-aika sopii vielä hyvin viikonlopun pituiselle vierailulle;
- > 200 km: matka-aika on niin pitkä, että erityisesti pidemmät vierailut ovat todennäköisimpiä.

Taulukko 3.5. Käyttöasteiden jakauma etäisyysluokittain, prosentteina (pyöristettyinä)*

	< 30 vrk	30 ≤ vrk <60	60 ≤ vrk <90	≥ 90 vrk	osuus (%)	keskimääräinen päivien määrä
< 25 km	29	22	17	32	26	69
25 – < 70 km	19	26	21	34	32	78
70 – < 200 km	15	28	25	33	25	78
≥ 200 km	27	30	20	23	17	64
osuus (%)	22	26	21	31	100	73
keskimääräinen päivien määrä	15	44	73	139	73	

*) Vain ne mökit, joissa oltiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Mökkibarometri 2003.

Keskimmäiset etäisyysluokat eivät eroa paljon toisistaan keskimääräisten käyttöpäivien osalta. Myös 25–70 km:n luokka sisältää jonkin verran harrastusmökkejä ja sen vuoksi melko suuri osuus tämän luokan mökeistä kuuluu matalaan käyttöasteiluokkaan. Aluksi näyttää yllättävältä, että juuri lyhyessä etäisyysluokassa löytyy paljon vähän käytettyä mökkejä (yli 29 % tästä etäisyysluokasta). Selitys lienee, että myös tämä etäisyysluokka sisältää paljon ns. harrastusmökkejä. Toisen selitys saattaa olla, että pieni etäisyys ei aina muodosta riittävän toisenlaista ympäristöä ja siksi rentoutuminen mökillä ei onnistu kovin hyvin. Sen seurauksena mökinomistajat viettävät toisenlaista lomaa kuin mökkeilyä. Toisaalta tässä etäisyysluokassa suurin ryhmä on toisessa ääripäässä eli korkeimman käyttöasteen luokassa (≥ 90 päivää), kun taas keskisuurissa käyttöasteiden luokissa on suhteellisesti vähän mökkejä < 25 km:n luokassa. Tämä viittaa siihen, että mökkejä, jotka sijaitsevat pääasunnon lähellä, käytetään usein eri tavalla kuin kauempana sijaitsevia mökkejä. Ne ovat usein joko harrastusmökkejä tai koko kesän vaihtoehtoasuipaikka.

Etäisyyden lisäksi seuraavat piirteet vaikuttavat käyttöasteeseen:

- omistusmuoto (yksin/puolison kanssa tai perikunta/muu omistus)
- omistajan ikä
- kotitalouden henkilömäärä
- mökin pinta-ala
- mökin talviasumiskelpoisuus
- mökin varustetaso
- omistaja asuu muualla kuin Pohjanmaan maakunnissa tai Lapissa³

Mökkibarometriaineiston perusteella tehty regressiomalli antaa tietoa edellä mainittujen muuttujien vaikutuksista mökillä vietettyjen päivien kokonaismäärään. Mallin muuttujat valittiin aineistolle tehtyjen tarkastelujen ja ennako-odotusten perusteella. Malli tehtiin aineistolle, josta oli poistettu Ahvenanmaata koskevat havainnot⁴ sekä alle 70 km:n päässä sijaitsevat mökit, joita oli käytetty alle 30 päivää tarkasteltujen 12 kuukauden aikana⁵. Tehdyn mallin selitysasteeksi saatiin noin 30 %. On huomattava, että Mökkibarometri sisältää vain henkilöitä, joilla on käytössään vapaa-ajan asunto, eikä käytettävissä ole paljoakaan tietoa vastaajien taustoista tai mieltymyksistä. Näin ollen tehty regressioanalyysi ei sovellu ennustamaan mökin käyttöastetta, vaan sen avulla voidaan antaa viitteitä siitä, millä muuttujilla on suurempi vaikutus käyttöasteeseen kuin toisilla (olettaen, että vaikutus on tilastollisesti merkitsevä). Mallia olisi luultavasti saatu parannettua, jos käytössä olisi ollut mökillä viihtymiseen liittyvää tietoa.⁶

Regressioanalyysin pohjalta voidaan päätellä, että etäisyydellä, talviasuttavuudella ja mahdollisella kevät- ja syyskäytöllä sekä omistajan iällä on melko suuri vaikutus käyttöasteeseen. Mitä pitempi etäisyys pääasunnon ja mökin välillä on, sitä vähemmän mökillä vietetään aikaa. Talviasuttavilla mökeillä vietetään aikaa enemmän kuin sellaisilla mökeillä, jotka soveltuvat pelkästään kesäkäyttöön. Ero pelkästään kesäkäyttöön soveltuvien ja muiden mökkien välillä on myös tilastollisesti merkitsevä. Omistajan iän vaikutus näkyy siten, että mitä vanhemmasta

³. Tilastollisesta analyysistä tuli ilmi, että mökinomistajat, jotka asuvat Pohjanmaan maakunnissa tai Lapissa, käyvät selvästi vähemmän mökillä kuin muut suomalaiset.

⁴. Tutkimuksen aikana selvisi, että Ahvenanmaa eroaa muusta Suomesta hyvin paljon. Esimerkiksi Ahvenanmaalla asuvista yli 96 % mökkeilee Ahvenanmaalla, missä etäisyydet ovat hyvin pieniä. Ahvenanmaan poikkeavuuden vuoksi myös useat muut tarkastelut on suoritettu aineistolla, josta Ahvenanmaata koskevat havainnot on poistettu.

⁵. Mökkibarometrissa mökkipäiväksi määriteltiin vähintään puolen vuorokauden oleskelu mökillä. Tällöin lähellä sijaitsevien mökkien tapauksessa ”piipahtaminen” mökillä ei näy vastauksissa. Kuitenkin tällainen ”piipahtaminen” on ominaista harrastusmökeille. Näin ollen päätettiin poistaa lähellä sijaitsevat mökit, joita on käytetty vähän, koska mökinkäyttö ei näy tällaisissa tapauksissa erityisen selvästi.

⁶. Vertaa aiemmin tehty tutkimus (Pitkänen & Kokki, 2005), jossa selittäjinä myös vapaa-ajan asunnolla ja vakituudessa asuinympäristössään viihtymisen erotus sekä itsensä toteuttamisen liittyminen eri asuinympäristöihin.

omistajasta on kyse, sitä enemmän mökillä vietetään aikaa⁷. Mökin päärakennuksen pinta-alaa edustava muuttuja saa positiivisen kertoimen, vaikka se on pieni. Siis, pinta-alalla, osuutena mökin mukavuuspiirteistä, on heikko positiivinen vaikutus käyttöasteeseen.

Regressioanalyysin mukaan omistussuhteella, perhekoolla, sijainnilla tai varustetasolla ei ollut suurta vaikutusta mökillä vietettyjen päivien määrään, vaikka vaikutukset olivatkin tilastollisesti merkitseviä. Omistusmuodon vaikutus näkyy siinä, että esimerkiksi perikuntien yhteisomistuksessa oleville mökeille ei päästä viettämään aikaa yhtä usein kuin yksin tai puolison kanssa omistetuille mökeille.

Perhekoosta kertovat muuttujat antoivat viitteitä siitä, että mitä suurempi perhe, sitä vähemmän mökillä vietetään aikaa⁸. Varustetasosta kertovalla indikaattorilla on myös positiivinen kerroin, eli varustetaso kasvu johtaa mökkipäivien kasvuun. Kuitenkin on huomattava, että tiettyyn kohtuulliseen varustetasoon asti varustetaso vaikuttaa käyttöasteeseen, mutta tämän varustustason saavuttamisen jälkeen vaikutus voikin olla päinvastainen, jolloin mökkikäyttö alkaa vaikuttaa varustustasoon. Tarkemmat tulokset regressiosta ovat liitteessä 2.

3.3.2 Mökkiin liittyvät menot

Kotitalouden keskimääräiset päivittäistavaramenot mökkipäivää kohti olivat noin 21 euroa vuonna 2003. Menot päivässä eivät riipu mökkeilyn kestosta, mutta toisaalta menotasot vaihtelevat suhteellisesti paljon, kun verrataan menoja maakunnittain (taulukko 3.6). Kun keskimääräinen käyttöaste on noin 72 päivää vuodessa, keskimääräiset päivittäistavaramenot ovat noin 1 540 euroa vuodessa.

Lisäksi voidaan erotella maakunnat omistajan asuinmaakuntana ja mökkeilymaakuntana. Asuinmaakunnassaan mökkeilevät muodostavat valtaosan kaikista mökkeilijöistä (taulukko 3.4) ja siksi menotaso tietyssä asuinmaakunnassa on yleensä lähes sama kuin menotaso mökkimaakunnassa. Kuitenkin Itä-Suomen maakunnissa menotasot mökkimaakuntana ovat selvästi isommat kuin asuinmaakuntana (ero > € 1,-/päivä). Ilmeisesti mökkeilijät, jotka tulevat muualta (erityisesti Etelä-Suomesta) käyttävät enemmän rahaa kuin paikalliset asukkaat. Etelä-Suomessa erot ovat päinvastoin.

Lisäksi on tärkeää muistaa, että Etelä-Suomessa vakituisesti asuvat omistavat enemmän mökkejä Itä- ja Keski-Suomessa, kuin päinvastoin.

⁷. Mökkibarometrissa ylin ikäluokka oli yli 65-vuotiaat. Olisi ollut hyödyllistä päästä muodostamaan oma ikäryhmä yli 75-vuotiaille, joiden joukossa kenties mökkipäivät eivät olekaan enää niin yleisiä elämäntilanteesta johtuen.

⁸. Kuitenkin omistusasteen analyysistä tuli ilmi että yhden hengen kotitaloudella on pienempi todennäköisyys omistaa mökki kuin muilla kotitalouksilla (luku 3.2 ja Liite 1).

Taulukko 3.6. Kotitalouden keskimääräiset päivittäistavaramenot mökkipäivää kohden omistajan asuinmaakunnan (AM) ja mökkimaakunnan (MM) mukaan (euroina, pyöristettyinä)*

maakunnan nimi	menot (€) AM	menot (€) MM	maakunnan nimi	menot (€) AM	menot (€) MM
01 Uusimaa	25	25	12 Pohjois-Karjala	16	19
02 Varsinais-Suomi	21	23	13 Keski-Suomi	18	20
04 Satakunta	21	20	14 Etelä-Pohjanmaa	24	22
05 Kanta-Häme	20	19	15 Pohjanmaa	20	21
06 Pirkanmaa	21	20	16 Keski-Pohjanmaa	19	20
07 Päijät-Häme	20	21	17 Pohjois-Pohjanmaa	21	22
08 Kymenlaakso	20	21	18 Kainuu	20	22
09 Etelä-Karjala	21	24	19 Lappi	18	20
10 Etelä-Savo	22	23	20 Itä-Uusimaa	20	22
11 Pohjois-Savo	19	20	21 Ahvenanmaa	19	20
Koko maa	21				

*) Vain ne mökit, joita käytettiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso loka-kuu 2002 – syyskuu 2003). Mökkibarometri 2003.

Muut kuin päivittäistavaramenot vaihtelevat mökin käyttöasteen mukaan. Erityisesti korjaukseen ja rakentamiseen liittyvät menot ovat keskimäärin lähes yhtä suuret kuin vuosittaiset päivittäistavaroiden ostokset. Taulukossa 3.7 annetaan yhteenveto keskimääräisistä menoista eri käyttöasteluokissa.

Rakennus- ja korjausmenojen jakauma on epäsymmetrinen. Pieni osa mökkeilijöistä investoi erittäin paljon jonakin vuonna. 75 % mökinomistajista käyttää investointeihin korkeintaan 1 000 euroa vuodessa, vaikka keskiarvo on lähes 1 500 euroa. Ainoastaan 5 % mökinomistajista käyttää enemmän kuin 5 000 euroa tietynä vuonna.

Myös palveluihin, kuten ravintoloihin, julkiseen liikenteeseen ja virkistykseen tai kulttuuriin, käytetty keskimääräinen rahasumma vaihtelee käyttöasteluokissa. Palveluihin käytetään enemmän rahaa, mitä enemmän aikaa vietetään mökillä, kunnes ollaan ”ahkerimpien” mökkeilijöiden luokassa. Tällöin palveluihin kulutettu keskimääräinen rahasumma on alhaisempi kuin 30–60 päivää vuodessa

mökkeilevien ryhmässä. Yksi syy tähän on kenties omatoimisuus mökillä. Kun mökillä vietetään paljon aikaa, on mahdollisuus hoitaa monia asioita itse, eikä palveluita tarvitse ostaa ulkopuoliselta.

*Taulukko 3.7. Keskimääräiset menot mökin eri käyttöasteluokissa, euroina**

mökin käyttö	mökin rakennus tai korjaus	muut tavarat kuin päivittäistavarat mökillä	erilaiset palvelut mökin lähiseudulla
< 30 vrk	915	304	67
30 ≤ vrk < 60	1 015	427	265
60 ≤ vrk < 90	1 791	579	498
≥ 90 vrk	2 039	614	169
kaikki	1 476	495	245

*) Vain ne mökit, joita käytettiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Mökkibarometri 2003.

3.3.3 Mökki ja matkustaminen

Mökkeily aiheuttaa luonnollisesti matkustamista. Toisaalta Ajankäyttötutkimuksen pohjalta voidaan päätellä, että oleskelu mökillä ei aiheuta paljoakaan matkustamista.

Mökille matkustetaan yleisimmin autolla. Ns. Järvi-Suomen tutkimuksessa (Pitkänen ja Kokki, 2005) noin 96 % mökkeilijöistä ilmoittaa käyttävänsä autoa. Lisäksi mainitaan vene (11 %), juna (7 %), bussi (5 %) ja muu (4 %). Näillä kulkumuodoilla suoritetaan yleensä osa matkasta. Alku- tai loppuosuudessa käytetään autoa tai venettä. Vuoden 2000 Ajankäyttötutkimuksen avulla on mahdollista arvioida mökkeilyyn liittyvää liikennesuoritusta. Matkakilometreinä mitattuna autolla suoritetaan noin 88 % matkoista pääasunnosta mökkiin ja takaisin. Kaikkien muiden kulkuneuvojen osuus yhteensä on noin 12 %.

Ajankäyttötutkimusaineiston pohjalta määriteltiin lähtöpäivät, saapumispäivät ja mökkipäivät (päivät, joina mökkeilijä on edellisen ja seuraavan yön mökillä). Lähtö- ja saapumispäivänä liikennesuoritus on suurempi kuin aikuisen suomalaisen keskiarvo, mitattiinpa sitten autolla kuljettua matkaa tai muilla kulkuneuvoilla kuljettua matkaa. Toisaalta mökkipäivänä liikennesuoritus on selvästi alhaisempi kuin aikuisen suomalaisen keskiarvo. Lisäksi mökkipäivän liikennesuorite sisältää enemmän muiden kulkuneuvojen kilometrejä (21 %) kuin saapumis- ja lähtöpäivät (12 %). Näin ollen voidaan päätellä, että jos mökkeily tapahtuu pitkinä ajanjaksoina, se voisi olla melko ekotehokas vapaa-ajan vieton

vaihtoehto. Taulukko 3.8 tiivistää tietoa matkustuskilometreistä saapumispäivänä, mökkipäivänä ja lähtöpäivänä.

*Taulukko 3.8. Keskimääräinen liikennesuoritus saapumispäivänä, mökkipäivänä ja lähtöpäivänä**

	kuljettu keskimääräinen matka (km/päivä)	
	autolla	muilla kulkuneuvoilla
saapumispäivä muut päivät kuin saapumispäivät	92	13
mökkipäivä muut päivät kuin mökkipäivät	24	6
lähtöpäivä muut päivät kuin lähtöpäivät	77	10
	58	9

*) vuoden 2000 Ajankäyttötutkimus, mukana vähintään 20-vuotiaat henkilöt (olettaen, että henkilöt ovat käyttäneet mökkiä)

Taulukossa 3.9 esitetään polttoainekustannukset, kun verrataan keskenään mökinomistajia ja niitä, jotka eivät omista mökkiä. Mukaan on otettu ainoastaan auton omistavat kotitaloudet. Tässä on verrattu myös näiden kotitalouksien suhteellisia budjettiosuuksia toisiinsa, koska mökin omistajien käytettävissä olevat tulot ovat keskimäärin korkeammat kuin niillä, jotka eivät omista vapaa-ajan asuntoa. Mökinomistajien keskimääräinen kokonaisbudjetti oli 34 080 euroa vuodessa, kun taas mökkiä omistamattomilla keskimäärin oli 29 428 euroa vuodessa.

*Taulukko 3.9. Liikenne- ja polttoainekustannusten osuudet henkilön budjetista, kun verrataan mökin omistajia sellaisiin, jotka eivät omista mökkiä**

		osuus (%)	osuus (€)
ei omista vapaa-ajan asuntoa	liikennekustannukset / koko budjetti	15	4 987
	yksityisten ajoneuvojen käyttömenot / liikennemenot	65	2 122
	poltto- ja voiteluainemenot / liikennemenot	44	1 389
	bensiini ja muut polttoaineet / liikennemenot	43	1 356
	bensiini ja muut polttoaineet / koko budjetti	5	
omistaa vapaa-ajan asunnon	liikennekustannukset / koko budjetti	13	5 380
	yksityisten ajoneuvojen käyttömenot / liikennemenot	66	2 233
	poltto- ja voiteluainemenot / liikennemenot	42	1 382
	bensiini ja muut polttoaineet / liikennemenot	41	1 357
	bensiini ja muut polttoaineet / koko budjetti	4	

*) vuoden 2001 Kulutustutkimus: mukana vähintään 20-vuotiaat vastaajat, joiden edustamissa kotitalouksissa on auto (henkilö- tai pakettiauto, matkailuauto tai työsuhdeauto)

Mökinomistajien budjetista kuluu noin yksi prosenttiyksikkö vähemmän rahaa liikenteeseen kuin niillä, jotka eivät omista mökkiä. Kuitenkin euromääräisesti mökin omistajilla on keskimäärin suuremmat liikennekustannukset kuin mökkiä

omistamattomilla. Yksityisten ajoneuvojen käyttömenojen osuus kaikista liikennemenoista on lähes saman suuruinen mökinomistajilla ja niillä, jotka eivät omista mökkiä. Euromääräisesti mökin omistajien menot ovat kuitenkin suuremmat.

Poltto- ja voiteluaineiden osuus kaikista liikennemenoista on noin kaksi prosenttiyksikköä korkeampi mökkiä omistamattomilla. Tämä näkyy myös osuudessa, joka kuluu bensiiniin tai muihin polttoaineisiin (voiteluainemenot varsin pienet). Kaiken kaikkiaan bensaan ja muihin polttoaineisiin kuluu mökin omistajien budjetista 4,2 %, kun vastaava osuus mökkiä omistamattomilla on 4,8 %. Kun verrataan keskenään bensiiniin ja muihin polttoaineisiin kulunutta rahamäärää euromääräisesti, huomataan, että summa on sama riippumatta mökinomistuksesta (1 356–1 357 euroa).

*Taulukko 3.10. Vapaa-ajan toimintaan liittyvät keskimääräiset menot (€) vuonna 2001 – mökin omistajat ja ei-omistajat**

	tulodesiililuokka			
<i>kotitaloudet ilman mökkiä</i>	5	7	9	kaikki
ulkomaanmatkojen liput	70	108	422	112
moottori- ja purjeveneiden osto	2	23	661	74
suurten vapaa-ajan välineiden korjaus	18	20	27	9
urheilu- ja vapaa-aikapalvelut	114	205	256	123
<i>josta elokuvat, teatterit, konsertit</i>	47	94	187	61
<i>josta museot, messut, jne.</i>	6	14	54	12
valmismatkat	281	328	944	264
<i>josta Suomessa</i>	2	20	39	12
<i>josta ulkomaille</i>	273	301	882	245
hotellit, ravintolat, jne.	1 100	1 873	2 116	1 138
<i>josta majoitus</i>	54	79	185	70
	tulodesiililuokka			
<i>kotitaloudet joilla on mökki</i>	5	7	9	kaikki
ulkomaanmatkojen liput	48	140	511	197
moottori- ja purjeveneiden osto	66	86	499	144
suurten vapaa-ajan välineiden korjaus	5	24	36	17
urheilu- ja vapaa-aikapalvelut	64	137	219	131
<i>josta elokuvat, teatterit, konsertit</i>	32	76	135	74
<i>josta museot, messut, jne.</i>	11	13	22	11
valmismatkat	424	339	1 026	469
<i>josta Suomessa</i>	42	27	54	27
<i>josta ulkomaille</i>	361	312	959	435
hotellit, ravintolat, jne.	789	1 234	2 077	1 277
<i>josta majoitus</i>	33	91	197	104

*) Lähde: Kulutustutkimus 2001

Jos tarkastellaan matkustamista ja liikkuvuutta vielä laajemmin, huomataan, ettei mökkeily välttämättä syrjäytä muuta matkailua. Taulukossa 3.10 näytetään kotitalouksien vuosittaiset keskimääräiset menot tietyille vapaa-ajan menoryhmille. Tarkastelussa erotellaan mökin omistajat muista kotitalouksista ja tarkastellaan tulotason vaikutusta, koska tiedämme, että mökinomistajien keskimääräinen tulotaso on koko väestön tulotaso korkeampi.

On jonkin verran yllättävää, että mökin omistajien ulkomaan matkailun menot ovat isommat kuin muilla kotitalouksilla, myös kun verrataan samoja tuloaluokkia. Toisaalta muihin kotitalouksiin verrattuna mökin omistajat käyttävät kaikissa tuloaluokissa yleensä vähemmän rahaa ravintoloissa sekä moniin vapaa-ajan palveluihin.

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että mökkeily sinänsä sekä lisää että vähentää henkilöautokilometrejä kotimaassa, joten loppuvaikutus on joko suunnilleen nolla tai maltillisesti plussan puolella. Toisaalta nousee esiin myös kysymys: Miten paljon mökkeily houkuttelee sellaista henkilöä, joka pitää liikkumisesta ja/tai oleskelupaikan vaihtelusta? Tämä viittaa taas myös mökkeilyn profiilin muutokseen. Vaikka mökkeilijät arvostavat edelleenkin luonnon läheisyyttä ja rauhaa, seudun viihtyvyyden merkitys kasvaa yhä enemmän. Jos seudun viihtyvyys ei riitä, etsitään vapaa-ajan mahdollisuuksia muualta, ulkomaat mukaan lukien.

3.3.4 Etätyö

Noin 5 % vuoden 2003 Mökkibarometriin osallistuvista kotitalouksista ilmoittaa, että vähintään yksi jäsen on tehnyt palkkatyötä mökillä. Vuosittaiset tuntimäärät ovat yleensä pienet. Noin 90 % ryhmästä, joka tekee jonkin verran palkkatyötä mökillä, raportoi enimmäkseen 40 tuntia vuodessa ja 60 % tekee korkeintaan 8 tuntia vuodessa. Vuoden 2003 Barometrin lukujen pohjalta voidaan päätellä, ettei edes 1 % mökinomistajista tee tavalla tai toisella (etä)työtä mökillä. Kuitenkin saattaa olla, että tietyille ammattiryhmille raja palkkatyön ja vapaa-ajan vieton välillä ei ole kovin selvää. Lisäksi viime aikoina kannettavien tietokoneiden yleisyys on kasvanut merkittävästi, minkä seurauksena jotkut ammattiryhmät tekevät nykyään mahdollisesti aikaisempaa enemmän (etä)työtä mökillä.

Vuoden 2003 Mökkibarometrissa kysytään myös kiinnostuksesta etätyöhön. Nykyisten etätyöläisten (0,8 %) lisäksi lähes 4 % ilmoittaa, että etätyö saattaa olla hyvä ratkaisu ja lähes 6 % ilmoittaa, että he ovat mahdollisesti kiinnostuneita. Yli puolet ilmoittaa, että etätyö ei ole relevanttia heille, esimerkiksi eläkkeellä olon takia. Luvut osoittavat, että etätyö mökillä, erityisesti tietokoneiden ja internetin yleisyyden yhteydessä, voi yleistyä vielä merkittävästi. Tähän liittyy myös ikäkohorttivaikutus, koska nuoret sukupolvet ovat omaksuneet uuden teknologian.

Vuoden 2000 Ajankäyttötutkimus antaa samankaltaiset luvut etätyöstä mökillä. Kaikille mökinomistajille keskimääräinen (etä)työaika mökillä on noin 21 minuut-

tia vuodessa. Vuoden 2003 Mökkibarometrin pohjalta voidaan päätyä melko samaan keskiarvoon.

Kun tarkastellaan etätöön yleisyyttä suhteessa muihin taustamuuttajiin, näyttää siltä, ettei yhteys ole kovin merkityksellinen. Kasvava etäisyys pääasunnosta vaikuttaa hieman. Selvin suhde on varustetason kanssa. Ilmeisesti etätöön tekeminen vaatii usein jonkun minimivarustetason.

3.4 Varustetaso

Mökkibarometrin aineistossa olevat mökkeihin liittyvät tiedot jaettiin rakennusajankohdan mukaan luokkiin, jotta saataisiin erilaisten mökkien piirteet esiin. Taulukossa 3.11 on tietoja mökeistä rakennusajankohdan mukaan.

*Taulukko 3.11. Mökit ja niiden varusteet rakennusajankohdan mukaan**

	mökin rakennusajankohta					kaikki
	ennen 1960-lukua	1960-luvulla	1970-luvulla	1980-luvulla	1990-luvulla tai 2000-luvun alussa	
keskimääräinen pinta-ala (m ²)	60	46	46	47	53	51
verkkosähkö (%)	83	71	70	63	67	71
ainoastaan jokin muu kuin verkkosähkö (%)	7	12	14	20	20	15
suora sähkölämmitys (%)	46	52	53	49	55	50
ruoka- ja juomavesi verkosta (%)	14	8	9	7	13	10
jääkaappi (%)	90	87	85	84	85	86
suihku (%)	13	13	12	12	27	16
astianpesukone (%)	5	3	4	6	13	6
pyykinpesukone (%)	14	8	10	10	14	12
televisio (%)	73	71	68	69	74	71
jätevesi: heitetään/johdetaan pihalle tai metsään (%)	58	59	50	47	28	48
jätevesi: johdetaan omaan saostuskaivoon (%)	35	35	44	47	58	43
jätevesi: johdetaan tyhjennettävään umpisäiliöön (%)	5	5	5	6	12	7
jätevesi: johdetaan kunnan viemäriverkostoon tai hoidetaan muuten (%)	1	1	1	1	3	1
sisäWC (%)	13	7	9	9	23	13
osuus mökeistä (%)	24	15	22	17	22	

*) Vain ne mökit, joita käytettiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Ahvenanmaata koskevat havainnot eivät mukana. Mökkibarometri 2003.

Mökkien keskimääräinen pinta-ala on keskimääräistä suurempi vanhoissa, ennen 1960-lukua rakennetuissa mökeissä ja uusissa, 1990-luvulla tai sen jälkeen ra-

kennetuissa mökeissä. Verkkosähkö on edelleen yleisin sähkönhankintamuoto mökeillä, mutta vaihtoehtoisten sähkönhankintatapojen osuus on kasvanut. Voidaankin havaita, että viime aikoina vaihtoehtoiset sähkönhankintamuodot ovat korvanneet verkkosähköä. Suora sähkölämmitys on noin puolessa kaikkia mökkejä, eikä osuus vaihtele eri aikoina rakennetuilla mökeillä paljoakaan. Vuodesta 2004 lähtien yhä useammalla uudella mökillä on (ilma)lämpöpumppu päälämmitystapana (Rakennustutkimus 2006). Vuonna 2005 osuus on arvioitu 7 prosentiksi ja vuosille 2006/2007 osuuden arvioidaan nousevan 14 prosenttiin. Nämä luvut koskevat sekä uusia yksityisiä mökkejä että majoitusalaan kuuluvia mökkejä.

Koko maan mökeistä noin 86 prosentissa oli jääkaappi. Suihkut ovat yleistyneet. Suihkujen osuus oli varsin tasaisesti noin 12–13 % ennen 1990-lukua rakennetuissa mökeissä, mutta osuus oli jo lähes 27 % 1990-luvulla tai 2000-luvun alussa rakennetuilla mökeillä. Astian- ja pyykinpesukoneet ovat myös yleistyneet. Tosin ennen 1960-lukua rakennetuilla mökeillä on usein varsin korkea varustelutaso. Nämä mökit ovat myös keskimääräistä suurempia. Televisio on myös suosittu varuste mökeillä, sillä noin 71 prosentissa mökeistä oli televisio.

Päärakennuksen jäteveden käsittely on erilaista eri aikoina rakennetuilla mökeillä. Ennen 1990-lukua rakennetuilla mökeillä on yleistä, että jätevettä ei käsitellä lainkaan, vaan se heitetään tai johdetaan suoraan pihalle tai metsään. Tosin tällaisten mökkien osuus on pienentynyt ajan kuluessa. 1990-luvulla tai sen jälkeen rakennetuista mökeistä enää alle 30 % ei käsittele jätevettä. Omat saostuskaivot ovat yleistyneet. Ennen 1960-lukua rakennetuista mökeistä runsas kolmasosa on varustettu saostuskaivolla, mutta osuus lähentelee uusimmissa mökeissä jo 60 %. Tyhjennettävät umpisäiliöt eivät ole kovinkaan yleisiä ennen 1990-lukua rakennetuilla mökeillä, mutta tämän jälkeen rakennetuista mökeistä noin 12 % johtaa jäteveden tyhjennettävään umpisäiliöön. Kunnan viemäriverkostoon kuuluminen on yhä hyvin harvinaista. SisäWC:t olivat yleisimpiä uusimmissa mökeissä. Uusimmista mökeistä yli viidesosassa oli sisäWC ja vanhimmista mökeistä 13 % oli varustettu sisäWC:llä, mutta 1960–80-luvuilla rakennetuilla mökeillä osuus oli selvästi alle 10 %.

Taulukossa 3.12 näytetään vettä kuluttavien laitteiden jakauma jäteveden käsitellyn mukaan. SisäWC tarkoittaa käytännössä lähes aina varsinaista WC:tä. Vaikka pesukoneiden ja sisäWC:n käsittelemättömän jäteveden johtaminen luontoon on jo kielletty, pienessä mutta merkityksellisessä osassa mökkikannasta sellainen 'ratkaisu' on vielä käytössä. Hajautettujen rakennuksien jäteveden sääntöjen kiristyminen on aiheuttanut monien viemärihankkeiden käynnistämisen, ja siksi parin vuoden kuluttua taulukkojen 3.12 ja 3.13 jakaumien pitäisi näyttää varsin toisenlaisilta.

*Taulukko 3.12. Vettä kuluttavien laitteiden jakauma jäteveden käsittelyn mukaan, % (pyöristettyinä) **

jäteveden käsittely	sisäWC	suihku	pyykinpesukone	astianpesukone
heitetään/johdetaan pihalle tai metsään	3	10	5	18
johdetaan omaan saostuskaivoon	47	53	47	52
johdetaan tyhjennettävään umpisäiliöön	43	32	44	27
johdetaan kunnan viemäriverkostoon tai hoidetaan muuten	7	5	4	3

*) Vain ne mökit, joita käytettiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Ahvenanmaata koskevat havainnot eivät mukana. Mökkibarometri 2003.

*Taulukko 3.13. Verkkosähköllä, suoralla sähkölämmityksellä ja verkkovedellä varustettujen mökkien sekä jäteväettä käsittelemättömien mökkien osuudet suuralueittain, % (pyöristettyinä) **

suuralue	verkko-sähkö	suora sähkö-lämmitys	ruoka- ja juomavesi verkosta	jätevesi heitetään/johdetaan pihalle tai metsään	osuus mökki-kannasta
1 (Uusimaa)	89	65	4	49	6
2 (Varsinais-Suomi, Satakunta, Kanta-Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Itä-Uusimaa, Keski-Suomi)	80	56	9	50	47
3 (Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Etelä-Karjala, Pohjois-Karjala, Kainuu)	58	41	6	44	29
4 (Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa)	67	51	26	50	13
5 (Lappi)	50	40	14	45	5

*) Vain ne mökit, joita käytettiin vähintään puoli vuorokautta 12 kk:n aikana (ajanjakso lokakuu 2002 – syyskuu 2003). Ahvenanmaata koskevat havainnot eivät mukana. Mökkibarometri 2003.

Mökkien varustetasoa haluttiin verrata myös alueittain. Taulukossa 3.13 on itse muodostetun suuraluejaon mukaisesti tietoja veteen ja sähköön liittyen. Huomataan, että varustelussa on alueittain melko suuriakin eroja.

Suuralueella 2 (Varsinais-Suomi, Satakunta, Kanta-Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Itä-Uusimaa, Keski-Suomi) sijaitsee eniten mökkejä, ja kaikista Suomen verkkosähkön omaavista mökeistä yli puolet sijaitseekin tällä alueella. Kun tarkastellaan verkkosähköllä varustettuja mökkejä suuralueittain, kuten taulukossa 3.13, huomataan että Uudellamaalla (suuralue 1) sijaitsevista

mökeistä lähes 90 prosentilla on verkkosähkö. Sen sijaan Lapissa (suuralue 5) verkkosähkö on vain noin puolessa mökeistä.

Uudellamaalla lähes 65 prosentilla mökeistä on suora sähkölämmitys. Sen sijaan suuralueilla 3 (itäiset maakunnat) ja 5 (Lappi) jääetään vain 40 prosentin tasolle. Eroja on alueittain myös ruoka- ja juomaveden hankinnassa. Uudellamaalla sijaitsevilla mökeillä hankittiin hyvin harvoin vettä verkosta (alle 4 % Uudellamaalla sijaitsevista mökeistä), mutta suuralueella 4 (Pohjanmaan maakunnat) tämä osuus oli yli neljänneksen kaikista siellä sijaitsevista mökeistä. Jäteveden käsittelyn suhteen huomioitavaa on se, että likimain puolet mökeistä jättää jäteveden käsittelemättä riippumatta suuralueesta.

4 Kehitysnäkymät

Mökkikanta jatkaa kasvuaan vielä pitkän aikaa. Mökkeilystä eniten pitävien ikäryhmien koko kasvaa, myös ostovoima kasvaa jatkuvasti. Yhteensä nämä trendit lisäävät mökkien kysyntää. Toisaalta huoneistojen ja tonttien reaalihintatasot nousevat yleistä hintatasoa nopeammin. Tämä koskee myös loma-asuntoja. Lisäksi kysyntää rajoittaa rantatonttien tarjonta. Kaiken kaikkiaan nopea hintatason nousu ja rantatonttien rajoitettu tarjonta hidastavat mökkikannan kasvua.

KulMaKunta-projektissa (Perrels yms. 2006) käytetyt skenaarioluvut laitettiin luvussa 3 esitettyyn omistusastetta selittävään logit-yhtälöön. Näin voidaan kuvaata omistuksen kehitystä. Haluamme kuitenkin korostaa, että laskelmat ovat luonteeltaan vain alustavia suuntaviivoja antavia. Taulukossa 4.1 esitetään tulokset. Luvut edustavat *kasvupotentiaalia*, jonka koko ajanjakson summa on noin 160.000. Koska tähänastinen kasvu (kappaleina) on ollut aina vähemmän kuin taulukossa 4.1 mainitut luvut, toteutuvat määrät tulevaisuudessa lienevät selvästi pienemmät kuin 10 000 per vuosi. Olettaen että tonttien niukkuus ja hintataso jarruttavat mökkikannan kasvua, varsinainen kasvupotentiaali jää todennäköisesti 100.000 rajan alle.

Taulukko 4.1. Mökinomistusaste ja mökkikanta – skenaariolaskelmat

	2005	2010	2015	2020
Omistusaste (%)	18	19	20	21
Mökkikanta (1 000 kpl)	428	480	529	584
Vuosittainen nettolisäys		10 400	9 800	11 000

Mökkikannan dynamiikka koostuu suurin piirtein neljästä muutosvirrasta:

- *perintö*: mökin luovutus nuorempaan sukupolveen
- *uustuotanto*: uudet mökit uusille tonteille
- *perusremontti/uustuotanto*: mökinomistaja rakentaa uuden mökin tai kunnostaa ja laajentaa alkuperäistä mökkiä oleellisesti
- olemassa olevan *mökin myynti/osto*, muun kuin perinnön takia.

Perinnöistä ja uustuotannosta johtuvat muutosvirrat ovat melko samankokoiset, eli noin 4 500–5 000 kappaletta vuodessa⁹. Väestön kehityksen ja nykyisen mökinomistajien ikärakenteen perusteella perintömökkien lukumäärä kuitenkin kas-

⁹. Perinnöistä johtuva muutosarviointi perustuu omiin laskelmiin, katsoo liitettä 3.

vaa. Vuoden 2005 arvioitu lukumäärä on noin 4 300, kun taas vuoden 2020 arvioitu lukumäärä on noin 5 300.

Vuoden 2003 Mökkibarometrin mukaan noin 5 % mökinomistajista käytti enemmän kuin 5 000 euroa yhdessä vuodessa korjaukseen ja/tai rakentamiseen. 5 % vastaa noin 22 000 mökkiä. Olettaen, että noin 10 % edellä mainituista on vahinkoja korjaavia, jää jäljelle noin 20 000 mökkiä, joihin investoidaan laadun ja/tai pinta-alan kasvattamiseksi. Poikkeuksellisesti rakennetaan kokonaan uusi mökki.

Yksityisen mökin myynti, muista syistä kuin perintönä saannin yhteydessä, on melko harvinaista. Tarkkaa lukua on vaikea selvittää.

Laskelmien mukaan mökkikannan kasvu jatkuu vielä 15–20 vuotta ja mahdollisesti nopeammin kuin nyt. Tähän liittyy myös tärkeä kysymys, mille alueille rakennetaan lisää mökkejä. Väestö keskittyy jatkuvasti enemmän Etelä-Suomeen, mutta suosittu mökkialue ulottuu enemmän itään (taulukko 3.4). Seurauksena keskimääräinen etäisyys pääasunnosta mökkiin kasvanee ja siksi tarpeellinen liikennesuoritus, erityisesti autoilla, kasvanee myös.

KulMaKunta-tutkimuksessa korostettiin, että ekotehokkuuden kannalta pitäisi välttää asuinalueiden hajautumista Etelä-Suomen kasvukaupunkien laajentamisprojekteissa. Tämän tutkimuksen löydöt korostavat, että on olemassa herkkä taseapaino. Analyysi luvussa 3.2 osoittaa, että ahdas (kaupunkimainen) asuinympäristö ja ahdas asunto (kerrostalo) *yhdessä* stimuloivat jonkin verran kiinnostusta mökkeilyyn, kun muut muuttajat pysyvät vakioina.

5 Keskeisten kehitysnäkymien vaikutukset ekotehokkuuteen

Edellisessä luvussa tarkasteltiin omistuksen ja käytön taustavaikuttajia. Kun halutaan luoda uusia keinoja tai tehostaa nykyisiä keinoja mökkien ympäristövaikutusten vähentämiseksi, taustavaikuttajien ymmärtäminen on tärkeää.

Lisäksi on tärkeää ymmärtää, että kotitalouksien menot ja kotitalouksien toiminta aiheuttavat aina ympäristövaikutuksia. Jos kuluttaja päättää tehdä vapaa-ajallaan jotain muuta kuin mökkeillä, se ei välttämättä tarkoita, että valtakunnallisella¹⁰ tasolla ympäristövaikutukset vähenevät. Valtakunnallisella tasolla ympäristövaikutukset saattavat jopa nousta.

Mökkien rakentaminen ja käyttö vaikuttavat ympäristöön seuraavilla tavoilla:

- raaka-aineiden käyttö, erityisesti rakennusmateriaalit
- energialähteiden käyttö, erityisesti puupolttoaine, öljytuotteet ja sähkö
- päästöt vesistöön, maastoon ja ilmaan, erityisesti jäteveden käsittelyn yhteydessä
- tilan ’vaatiminen’ (asuinalue ja infrastruktuurin väylät/vyöhykkeet)

Seuraavaksi keskustellaan lyhyesti yhteyksistä mökkien omistuksen ja käytön taustavaikuttajien ja mökkien ympäristövaikutuksien välillä.

Raaka-aineiden käyttö:

Kokonaisuutena mökkikannan materiaalikulutus on merkittävästi pienempää kuin asuin- ja toimintarakennusten materiaalikulutus. Esimerkiksi mökkien uustuotanto vuodessa on noin 4 500 yksikköä, kun taas asuntojen uustuotanto on 28 000–30 000 yksikköä. Vuoden 2000 jälkeen rakennetun mökin keskimääräinen pinta-ala on 55–60 m², kun taas uuden asunnon keskimääräinen pinta-ala on noin 90 m² (Tilastokeskus, 2005). Lisäksi vain osa uusista mökeistä on ympärivuotisesti asumiskelpoisia ja mökkien päärakennusaine on usein puu. Näistä luvuista voidaan päätellä, että asuntojen uustuotannon materiaalivirta kiloina on helposti 15 kertaa suurempi kuin mökkien uustuotannon materiaalivirta.

Uusien mökkien pinta-ala kasvaa kuitenkin nopeammin kuin uusien asuntojen pinta-ala. Lisäksi uudet mökit ovat yhä useammin ympärivuotisesti asuinkelpoisia. Myös varustetaso nousee, esimerkiksi uusissa mökeissä astian- ja pyykinpesukoneiden yleisyysasteet ovat selvästi korkeammat (taulukko 3.11).

¹⁰. Ulkomaan matkailun kasvun seuraus saattaa olla, että kotimaan ympäristövaikutukset vähenevät, mutta globaalit ympäristövaikutukset kasvavat.

Uustuotannon lisäksi myös mökkien korjaus ja laajentaminen aiheuttavat merkityksellisiä raaka-aineiden virtoja. Keskimääräiset vuosittaiset menot kotitaloutta kohti ovat noin 1 500 euroa (taulukko 3.7). Valtakunnallisella tasolla tämä tarkoittaa noin 640 miljoonan euron arvoisia ostoksia.

Uustuotannon aiheuttamat raaka-aineiden virrat johtuvat kertapäätöksestä investoida mökkiin. Ohjauskeinot ja tekniset ratkaisut, jotka pyrkivät parantamaan mökkien ja mökkeilyn ekotehokkuutta, vaikuttavat tehokkaammin, jos otetaan huomioon investointipäätöksen hetkellinen luonne. Näin ollen materiaalien valikoimaan ja mökin muotoon voidaan vaikuttaa vain tietyllä melko lyhyellä ajanjaksolla. Toisaalta korjaustyön luonne on enemmän jatkuvaa.

Jatkotutkimuksen tarpeet: investointitarpeiden kartoitus (yli-investointien ja väärin suunnattujen investointien välttämiseksi), pinta-alan kehitys, materiaalien laatu (ja esim. kierrätysmahdollisuudet), vaihtoehtojen tarjonta ja saatavuus.

Energian kulutus

Mökkien lämmitykseen käytetään puuta ja sähköä. Lähes kaikissa mökeissä on jokin puulämmitys. Noin joka toisessa mökissä on suora sähkölämmitys, mutta mökeissä, joiden rakennusvuosi on 1990 tai sen jälkeen, vastaava osuus on noin 55 % (taulukko 3.11). Noin 70 prosentilla mökeistä on yhteys sähköverkkoon ja lisäksi noin 15 prosentilla on oma sähkölähde (esim. aurinkopaneeli tai generaattori). Nykyinen trendi viittaa kuitenkin jonkin verran omavaraisuuden suuntaan. Mökeistä, joiden rakennusvuosi on 1990 tai sen jälkeen noin 66 prosentilla on yhteys sähköverkkoon ja yli 20 prosentilla on oma sähkölähde.

Sähkölämmityksen yleisyys on toistaiseksi kasvamassa, mutta toisaalta uusissa mökeissä on entistä enemmän ekologisesti myönteisiä energiahuollon vaihtoehtoja. Myös nousevan varustetason vuoksi mökkien keskimääräinen energiakulutus ja erityisesti sähkökulutus ovat nousemassa. Kuitenkin havainnot viittaavat siihen, että samaan aikaan valmius käyttää ekosähköä (tai yleensä ekoenergiaa) on kasvamassa. Toisin sanoen ilmeisesti on tietty määrä investointihalukkuutta ekotehokkaille energiaratkaisuille.

Ympärivuotisen käyttökelpoisuuden kasvava suosio ja pelko, että pakkaneen haittaa laitekantaa, vaikuttavat paljon lämmitystarpeeseen. Nykyiset ratkaisut vaativat suurin piirtein koko talon lämmitystä, vaikka varsinainen käyttöaika talvella on yleensä vähäinen. Esimerkiksi talviasuttavien mökkien keskimääräinen käyttöaika talvella on noin 4 päivää kuukaudessa (Mökkibarometri 2003). Jäätymisen ehkäisevä laite säästäisi paljon energiaa sellaisissa mökeissä. Tarvittaessa, voitaisiin asentaa kauko-ohjausmahdollisuus, jotta mökki voitaisiin lämmittää ennen saapumista.

Jatkotutkimuksen tarpeet: investointitarpeiden kartoitus (yli-investointien ja väärin suunnattujen investointien välttämiseksi), rakennusten laatu (eristys), ekonergian mahdollisuudet (tietyissä tilanteissa), halukkuus ekoinvestointeihin ja motivointi, mahdollisuudet tehostaa energiakulutusta asteittain.

Liikenne

Liikenteen vaikutukset ovat monimutkaisia. Tietysti matkustaminen mökille ja takaisin aiheuttaa merkittävää matkustusta, mutta toisaalta oleskelu mökillä vähentää matkustusta merkittävästi (taulukko 3.8). Eli jos olisi mahdollista viettää mökillä nykyiseen verrattuna pidempiä ajanjaksoja, liikennesuorite vähentyisi. Etätyö tarjoaa tätä varten jonkin verran mahdollisuuksia.

Mökin sijainti vaikuttaa myös paljon mökkiläisen liikennesuoritteeseen. Olisi esimerkiksi hyvä, jos tulevat mökinostajat voisivat löytää mökin tai tontin riittävän läheltä (esim. korkeintaan 150 km).

Liikennemenojen perusteella (taulukko 3.9) auton omistavien mökin omistajien liikennepolttoaineenkulutus on yhtä suuri (euroina¹¹) kuin muiden auton omistavien kotitalouksien. Vaikka matkustus mökille ja takaisin aiheuttaa lisäkilometrejä, mökkeily vähentää ilmeisesti jonkin verran matkustusta muihin kohteisiin. Tähän viittaavat myös taulukon 3.10 luvut. Mökin omistajat käyttävät vähemmän rahaa esimerkiksi urheilu- ja kulttuuritapahtumiin. Toisaalta on yllättävää, että mökinomistajat käyttävät enemmän rahaa ulkomaan matkailuun kuin muut (taulukko 3.10). Vaikka kotimaassa mökkeilyllä on siis korvaava vaikutus liikennesuoritukseen, mökin omistajien kokonaisliikennesuorite on silti todennäköisesti¹² suurempi kuin mökittömien kotitalouksien vastaava liikennesuorite.

Yleensä joukkoliikenne ei ole kovin tärkeää mökin omistajille. Usein mökin sijainti on kaukana bussipysäkeistä ja lisäksi matkustaja- ja tavaramäärä tekevät autolla liikkumisen edullisemmaksi tai jopa ainoaksi vaihtoehdoksi. Mahdollisesti tietyille ryhmille, kuten eläkeläiset, nuoret ja vammaiset, joukkoliikenteen parantaminen vähentäisi autoilua jonkin verran, mutta tämä vaatisi myös hyvän ratkaisun tavaroiden kuljetukselle.

Jatkotutkimuksen tarpeet: tarpeiden kartoitus mökin sijainnin yhteydessä, etätyön mahdollisuudet, joukkoliikenteen mahdollisuudet tietyillä alueilla ja tietyille ryhmille, mökin laajemman ympäristön viihtyvyys ja monipuolisuus (mahdollisesti tämä alentaa jonkin verran ulkomaan matkailua).

¹¹. Emme tiedä, onko mökinomistajien autojen keskimääräinen polttoaineominaiskulutus sama kuin muiden autojen ominaiskulutus.

¹². Emme voi tarkistaa ulkomaan matkailun menojen polttoaineintensiteettiä. Toistaiseksi ei ole syytä olettaa, että eri ryhmien ulkomaan matkailun menojen polttoaineintensiteetit poikkeavat toisistaan oleellisesti.

Jätevesi

Monet mökit tarvitsevat uudistuksia jäteveden käsittelyä varten. Nykyisestä mökkikannasta noin puolet laskee jätevettä käsittelemättä luontoon. Noin 75 % mökkeistä käytetään vähintään 30 päivää vuodessa ja runsasta puolta enemmän kuin 60 päivää vuodessa. Lisäksi vettä käyttävät laitteet, kuten pesukoneet ja WC, yleistyvät uusissa mökeissä. Tulevaisuudessa kasvava määrä mökkiä vaihtuu nuoremman sukupolven omistukseen.

Lähitulevaisuudessa markkinatilanne muuttuu nopeasti Vesidirektiivin toimeenpanon takia. Lisäksi ovat edellä mainitut muutostrendit. Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa, että vettä käytävien laitteiden suojelutarve (pakkasta vastaan) kasvaa. Kuitenkin sovellustarpeet vaihtelevat paljon toisistaan.

Jatkotutkimuksen tarpeet: tarpeiden kartoitus mökin varustetason ja käyttöasteen yhteydessä, ratkaisujen diversiteetti, pienin mahdollinen katumusperiaatteen sovellus (alustavat ratkaisut eivät saa vaikeuttaa toisenlaiset ratkaisut myöhemmin).

Potentiaalien hahmottaminen

Jatkotutkimukset pyrkivät identifioimaan ja/tai kehittämään uusia ekotehokkaita palveluita ja tuotteita. Energia- ja jätevesihuollon kannalta tarvitaan tietoa, millälaisiin mökkeihin tällaiset investoinnit sopisivat. Esimerkiksi, jos kyseessä on vanha ja huonokuntoinen mökki, tällaista investointia ei kannatta tehdä, jollei se ole osa uustuotantoa. Seuraava lista tiivistää toimenpiteet ja tarkisteltavat piirteet mökin ja omistajan kannalta.

➤ *investoinnit*

- a. omistajat (omistusmuoto, omistajan ikä) – omistajan päätöksenteon ymmärtäminen tuotekehittäjän ja myyjän näkökulmasta, omistajan investointihalukkuus ja sen taustatekijät, omistajan varakkuus
 - ➔ tiivistää erilaiset prosessit oston todennäköisyyden ja toteuttamisaikojen avulla, joko laadullisesti tai kvantitatiivisesti;
- b. investointien hyötysuhteen vaikutukset – mökin käyttöaste ja käyttötarkoitus vaikuttavat paljon hyötysuhteeseen
 - ➔ selvittää vaihtoehtojen kustannus/hyötysuhteet ja takaisinmaksuajat
- c. mökin yleinen kunto ja varustetaso – kunto ja varustetaso määrittelevät ratkaisujen edellytykset ja seuraukset ja niiden yhteensopivuuden olemassa olevan mökin kanssa

- ➔ mökkien kunnon- ja varustetason kartoitus auttaa hahmottaa erilaiset markkinat kohteissa a. ja b.
- *vaihtoehtojen tarjonta (innovaatiot, alueellinen kehitys)*
 - a. tarpeiden profilointi – mökin sijainti, varustetaso ja käyttöprofiili määrittelevät investointitarpeet
 - ➔ selvittää miten todennäköinen vaihtoehtojen kysyntä on
 - b. mökin omistajan/käyttäjän ostovoima
 - ➔ kehittää hinnoitteluvaihtoehdot, jotta useammat kotitaloudet pystyvät ostamaan parhaat mahdolliset, tähän liittyvät myös tukikysymykset
 - c. Estävätkö nykyiset säännöt ja lait vaihtoehtojen tarjonnan kehitystä?
- Neuvonta ja informaation saatavuus – mökin omistajalla ei ole rajatonta aikaa, rahaa tai tietoa alkaa etsiä ja tarkastaa kaikkia vaihtoehtoja (transaktiokustannuksien alentaminen)
- kokonaisvaikutukset ympäristöön (meno- ja käyttäytymisrakennemuutoksien välilliset vaikutukset)

Liite 1. Logistinen malli: Onko kotitaloudella käytössä loma-asunto?

Yleensä logit-mallin sovellus perustuu oletukseen, että havainnoitava ilmiö toteutuu tietyn kynnyksluvun yläpuolella. Tässä tapauksessa selittävä ilmiö on mökin saatavuus ja selittäjät ovat kotitalouksien ominaisuudet.

Saatavuusindikaattorimuuttaja A voi saada kaksi arvoa, 1 ja 0. Jos kotitalous voi käyttää mökkiä $A = 1$, muuten $A = 0$.

Koska vain kaksi vaihtoehtoa on mahdollista (eli tietty saatavuus on olemassa tai ei ollenkaan), käytetään ns. binomi-logit-mallia, jonka yleinen muoto on:

$$P(A = 1) = \frac{e^{\alpha + \sum_k \beta_k h_k}}{1 + e^{\alpha + \sum_k \beta_k h_k}}$$

h_k edustaa kotitalouden ominaisuuden k ; α ja β_k ovat estimoituvat parametrit.

Aineistona käytettiin vuoden 2000 Ajankäyttötutkimuksen aineistoa, josta poimittiin yksi henkilö kustakin kotitaloudesta edustamaan tiettyä kotitaloutta. Selittävä muuttuja oli mökin saatavuus, jota kuvattiin dummy-muuttujalla:

1 = kotitaloudella on käytössään loma-asunto,

0 = kotitaloudella ei ole käytössään loma-asuntoa. Seuraavaksi kuvaillaan mallin selittäviä muuttujia:

Kotitaloutta edustavan *henkilön ikä* (muuttujanimi: ikäluokka 1..4) otettiin malliin dummy-muuttujien ryhmänä, jolloin iäkkäimpien luokkaa pidettiin vertailuryhmänä (ryhmä 5):

1. 20–29-vuotiaat
2. 30–49-vuotiaat
3. 50–59-vuotiaat
4. 60–74-vuotiaat
5. 75 vuotta täyttäneet

Kotitalouden tulot (muuttujanimi: Intulot) otettiin malliin logaritmina kotitalouden yhteenlasketuista veronalaisista tuloista (logaritmoitujen tulojen minimiksi asetettiin kuitenkin arvo 0, kyseessä luonnollinen logaritmi).

Vakituinen asuinympäristö (muuttujanimi: asuinympäristöluokka 1...4) otettiin malliin dummy-ryhmänä, jolloin yhtä pidettiin vertailuryhmänä (ryhmä 4, jota voidaan pitää kaupunkimaisena asumismuotona). Luokittelu perustui asuintiheyteen ja vakituiseseen asumismuotoon:

1. maaseutu, haja-asutusalue tai kuntataajama JA asuntona omakoti-, pari- tai rivitalo
2. maaseutu, haja-asutusalue tai kuntataajama JA asuntona kerrostalo
3. taajaan asuttujen kaupunkien tai kuntien taajama JA asuntona omakoti-, pari- tai rivitalo
4. taajaan asuttujen kaupunkien tai kuntien taajama JA asuntona kerrostalo

Vakituisen asunnon omistussuhde (muuttujanimi: omistus) otettiin malliin dummy-muuttujana, joka sai arvon 1, kun henkilö omistaa vakituisen asuntonsa, ja muulloin arvon 0.

Perhekokoon (muuttujanimi: perhe) viittaava muuttuja otettiin mukaan dummy-muuttujana. Perhe-dummy sai arvon 1, kun kotitaloudessa on vähintään 2 henkilöä, ja arvon 0, kun kyseessä on yhden hengen kotitalous.

Käytettyjen havaintojen lukumäärä: 4646 Havaintoja painotettu aineistossa olleella painokertoimella wpkvak (vakioitu päiväkirjapaino)							
Muuttajanimet (selitykset sivuissa 29-30)	DF	kerroin	keski- hajonta	Waldin 95 %:n luottamusväli		Chi ² - testisuure	Pr > Chi ²
Vakiotermi	1	-8,8448	0,0311	-8,9058	-8,7837	80650,3	< 0,0001
ikäluokka 1 (1 = 20-29-v. ja 0 = muulloin)	1	-1,4809	0,0076	-1,4957	-1,466	38009,9	< 0,0001
ikäluokka 2 (1 = 30-49-v. ja 0 = muulloin)	1	-1,1263	0,0062	-1,1385	-1,1141	32691,5	< 0,0001
ikäluokka 3 (1 = 50-59-v. ja 0 = muulloin)	1	-0,4156	0,0065	-0,4283	-0,4029	4128,2	< 0,0001
ikäluokka 4 (1 = 60-74-v. ja 0 = muulloin)	1	-0,0193	0,006	-0,0311	-0,0075	10,25	0,0014
Intulot (kotitalouden yhteenlaskettujen veronalaisten tulojen logaritmi)	1	0,6944	0,0028	0,689	0,6999	61986,3	< 0,0001
asuinympäristöluokka 1 (1 = maaseutu/haja-asutus ja omakoti-, pari- tai rivitalo, 0=muulloin)	1	-0,6806	0,0042	-0,6888	-0,6724	26720,5	< 0,0001
asuinympäristöluokka 2 (1 = maaseutu/haja-asutus ja kerrostalo, 0=muulloin)	1	-0,2477	0,008	-0,2635	-0,232	948,34	< 0,0001
asuinympäristöluokka 3 (1 = taajaan asuttu kaupunki- tai kuntataajama ja omakoti-, pari- tai rivitalo, 0=muulloin)	1	-0,1522	0,0043	-0,1606	-0,1439	1270,64	< 0,0001
omistus (1=omistaa vakituisen asunton- sa, 0 = muulloin)	1	0,4942	0,0044	0,4856	0,5028	12717,9	< 0,0001
perhe (1=vähint. 2 hengen kotitalous, 0 = yksin asuvat)	1	0,3586	0,004	0,3508	0,3664	8125,03	< 0,0001
Ennustettujen todennäköisyyksien ja havaittujen vasteiden välinen yhteys							
yhtenevyys (%)	71,4						
ristiriita (%)	28,3						
rajalla (%)	0,3						

Liite 2. Regressiomalli: selitettävänä muuttujana mökkipäivien lukumäärä

Aineistona käytettiin vuoden 2003 Mökkibarometria. Malli tehtiin muokatulle aineistolle, josta oli poistettu Ahvenanmaata koskevat havainnot sekä alle 70 km:n päässä sijaitsevat mökit, joita oli käytetty alle 30 päivää tarkasteltujen 12 kuukauden aikana. Selitettävän muuttujan jakauma (mökkipäivien lukumäärä 12 kk:n tarkasteluajanjaksolla) oli vino, ja tätä pyrittiin korjaamaan ottamalla neliöjuuri mökkipäivien määrästä.

Mökin omistusmuodosta kertoo omistus-dummy, joka sai arvon 1, kun kyseessä oli yksin tai yhdessä puolison kanssa omistettu mökki. Muulloin muuttuja sai arvon 0 (esim. yhteisomistus perikunnan kanssa).

Etäisyys pääasunnon ja mökin välillä otettiin mukaan malliin kilometrien neliöjuurena. Muuttujan neliöjuurimuunnos perustuu siihen, että mitä pitempi välimatka mökin ja vakituisen asunnon välillä oli, sitä vähemmän etäisyyden kasvu enää vaikuttaa. Empiiriset datat (taulukko 3.5) viittaavat siihen, että etäisyys vaikuttaa käyttöasteeseen, muttei lineaarisella tavalla. Lisäksi alueellisesta talusteoriasta tiedetään, että tietyn kohden houkuttelevuus vähenee etäisyyden myöten suunnilleen sellaisella tavalla ('spatiaaliset potentiaalimallit').

Mökin sijainti otettiin malliin mukaan dummy-muuttajan avulla, koska aiemmin tehdyt tarkastelut osoittivat, että Lapin ja Pohjanmaan maakuntien alueilla mökkeillä vähemmän kuin muualla Suomessa.

Myös *perheen koko* sisällytettiin malliin dummy-ryhmänä. Nyt vertailuryhmänä ovat melko isot kotitaloudet, joissa on vähintään 5 henkilöä.

1. kotitaloudessa 1 henkilö
2. kotitaloudessa 2 henkilöä
3. kotitaloudessa 3–4 henkilöä
4. kotitaloudessa vähintään 5 henkilöä

Mökin koko otettiin mukaan malliin päärakennuksen eri kerrosten yhteispinta-alan neliöjuurena. Pinta-ala haluttiin lisätä malliin neliöjuurimuunnoksena, koska oletettiin pinta-alan kasvun saavaan aikaan mökkipäivien kasvua, mutta kuitenkin pinta-alan kasvaessa sen vaikutus oletetaan väheneväksi.

Mökin käytön asuttavuus eri vuodenaikoihin otettiin myös mukaan dummy-ryhmänä. Mökinkäyttäjät saivat valita yhden kolmesta vaihtoehdosta: 1) talviasuttava, 2) kevät-, kesä- ja syyskäyttö tai 3) vain kesäkäyttö. Vertailuryhmänä ovat vain kesäkäyttöön soveltuvat mökit.

Mökin varustetaso pyrittiin ottamaan mukaan malliin uuden indikaattorin avulla. Uusi indikaattori koostui neljästä varustetasotekijästä: Onko mökillä sähkö? Onko mökillä sähkölämmitys? Onko mökillä jääkaappi? Hankitaanko ruoka- ja juomavesi vesilaitoksen tai -osuuskunnan verkostosta? Jokaisesta myönteisestä vastauksesta sai pisteen ja pisteiden summaa käytettiin indikaattorina varustetasolle. Siis indikaattori saattoi saada kokonaislukuarvoja väliltä 0–4.

Omistajan ikäryhmä otettiin malliin mukaan siten, että mökkibarometrin mukaisesta ikäluokituksesta poimittiin kustakin kotitaloudesta vanhimpaan ikäryhmään kuuluva henkilö, joka edusti mökin omistajan ikää. Tarkempaa tietoa mökin omistajan iästä ei ollut saatavilla. Omistajan ikäluokkia otettiin mukaan neljä (ryhmä 4 oli vertailuryhmä):

1. kotitalouden vanhin henkilö enintään 30-vuotias
2. kotitalouden vanhin henkilö 31–50-vuotias
3. kotitalouden vanhin henkilö 51–65-vuotias
4. kotitalouden vanhin henkilö yli 65-vuotias

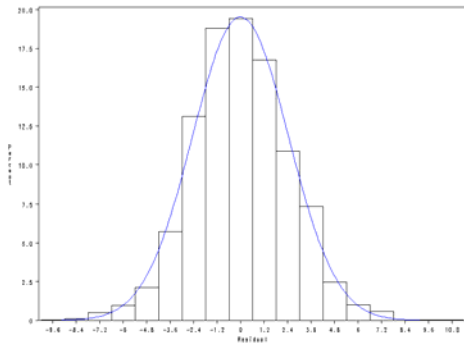
Seuraavaksi esitetään muodostetun mallin kertoimet sekä merkitsevyytasot. Muuttajien lukumäärän huolimatta mallin selitysaste ei ole kovin suuri. Tämä osoittaa että voidaan selittää käytön intensiteettiä jonkin verran kotitalouksien yleisien ominaisuuksien avulla, mutta silti mökkien käytön diversiteetti on iso kaikissa kotitaloustyypeissä.

Käytettyjen havaintojen lukumäärä: 2058 Mallin selityssaste: 0,30 Selitettävä muuttuja: mökkipäivien neliöjuuri Havaintoja on painotettu aineistossa olleella korpaino-kertoimella (painojen summa yksityiset kesämökit 2002 lopussa miinus ylipeitto)				
Muuttuja (selitykset sivuissa 32-33)	kerroin	keskihajonta (muodostettu asymptoottisen kovarianssimatriisin diagonaalialkioista)	t-arvo (asymptoottisen keskihajonnan perusteella muodostettu)	merkitsevyystaso
Vakiokerroin	5,245	0,416	12,62	< 1 %
omistus (1=omistaa mökin yksin tai puolison kanssa, 0=muulloin)	0,841	0,175	4,80	< 1 %
etäisyys (neliöjuuri mökin ja pääasunnon välisestä etäisyydestä (km))	-0,130	0,010	-13,49	< 1 %
mökin sijainti on Lapissa tai Pohjanmaalla (1=Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi, 0=muulloin)	-0,706	0,153	-4,62	< 1 %
yhden hengen kotitalous (1=yhden hengen kotitalous, 0=muulloin)	0,808	0,269	3,01	< 1 %
kahden hengen kotitalous (1=kahden hengen kotitalous, 0=muulloin)	0,821	0,223	3,69	< 1 %
perhe (1= 3-4 hengen kotitalous, 0=muulloin)	0,264	0,217	1,21	> 10 %
mökin pinta-ala (neliöjuuri päärakennuksen eri kerrosten yhteispinta-alasta)	0,184	0,039	4,77	< 1 %
talviasuttavuus (1=mökki talviasuttava, 0=muulloin)	2,512	0,188	13,38	< 1 %
kolmen vuosiajan asuttavuus (1=mökki sopii kevät-, kesä- ja syyskäyttöön)	1,246	0,154	8,10	< 1 %
varustetason indikaattori (mökin varustetasoa indikoiva muuttuja)	0,425	0,058	7,30	< 1 %
omistajan ikäryhmä (<30v) (1=kotitalouden vanhin henkilö enintään 30-v., 0=muulloin)	-2,644	0,490	-5,40	< 1 %
omistajan ikäryhmä (31v-50v) (1=kotitalouden vanhin henkilö on 31-50-v., 0=muulloin)	-1,151	0,185	-6,21	< 1 %
omistajan ikäryhmä (51v-65v) (1=kotitalouden vanhin henkilö 51-65-v., 0=muulloin)	-0,504	0,132	-3,83	< 1 %

Koska mallin residuaaleissa oli viitteitä heteroskedastisuudesta, käytettiin tavallisten keskihajontojen sijaan asymptoottisen kovarianssimatriisin diagonaalialkioista muodostettuja keskivirheitä, jotka huomioivat heteroskedastisuuden (ns.

Whiten keskivirheet). Näin ollen voitiin muodostaa t-testisuureet saatujen keskivirheiden avulla. Tosin mallin kertoimien merkitsevyys ei muuttunut tarkistettujen keskivirheiden käytön ansiosta. Kaikki kertoimet (yhtä perhekoko-dummya lukuun ottamatta) olivat tilastollisesti merkitseviä.

Vaikka mallin residuaalien jakauma näytti symmetriseltä, kaikki normaalisuustestit eivät hyväksyneet residuaalien normaalisuutta. Alla oleva kuvio residuaaleista ja sovitetusta normaalijakaumasta osoittaa kuitenkin, että normaalijakauma on varsin hyvä residuaalien approksimaatio.

On syytä huomioida, että kyseisen regressioanalyysin antamat tulokset ovatkin vain suuntaa-antavia.

Lähteet:

- Ahlqvist, K. – Berg, M.A.(2003): *Kotitalouksien kulutusmenojen muutossuunnat*, Tilastokeskus.
- Ahlqvist, K. – Raijas, A. (toim.) (2004): *Ihanne ja todellisuus – näkökulmia kulutuksen muutokseen*, Tilastokeskus.
- Jalas, M. (2006): *Busy, wise and idle time*, väitöskirja, HKKK.
- Kytö, H. – Tuorila, H. – Leskinen, J. (2006): *Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat – tutkimuskokonaisuuden loppuraportti*, Kuluttajatutkimuskeskus.
- Nieminen, M. (2004): *Kesämökkibarometri 2003*, Tilastokeskus.
- Perrels, A. – Ahlqvist, K. – Heiskanen, E. – Lahti, P. (2006): *Kestävän kulutuksen mahdollisuudet ekotehokkaassa elinympäristössä*, VATT Tutkimus 120.
- Pitkänen, K. – Kokki, R. (2005): *Mennäänkö mökille? – näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten mökkeilyyn Järvi-Suomessa*, Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisu no.11.
- Rakennustutkimus RTS (2006): *Lomarakentaja 06/07*, Helsinki (www.suomirakentaa.fi)
- Rakentaminen ja asuminen – Vuosikirja 2004*, Tilastokeskus.

Käytetyt mikroaineistot:

- vuoden 2001 Kulutustutkimus (kotitalouden menot ja monia taustamuuttujia; noin 5 500 kotitaloutta) – aineiston tuottaja: Tilastokeskus
- vuoden 2000 Ajankäyttötutkimus (kotitalouden jäsenien aikabudjetti ja toiminnan järjestys; noin 10 500 henkilöä, noin 4 640 kotitaloutta) – aineiston tuottaja: Tilastokeskus
- vuoden 2003 Mökkibarometri (mökkien omistusmuodot, käyttö, sijainti, jne.; noin 3 000 kotitaloutta) – aineiston tuottaja: Tilastokeskus

**VATT-KESKUSTELUALOITTEITA / DISCUSSION PAPERS ISSN 0788-5016
- SARJASSA ILMESTYNEITÄ**

361. Lyytikäinen Teemu – Lönnqvist Henrik: Asumiskustannukset suurissa asutuskeskuksissa. Helsinki 2005.
362. Pekkala Sari: Economic Impacts of Immigration: A Survey. Helsinki 2005.
363. Honkatukia Juha – Parkkinen Pekka – Perrels Adriaan: Pitkän aikavälin talousskenaariot. Helsinki 2005.
364. Hjerppe Reino – Honkatukia Juha: Liikenteen kansantaloudellinen merkitys ja liikenneinfrastruktuuri toimintojen yhdistäjänä. Helsinki 2005.
365. Pekkala Sari – Intonen Nina – Järviö Maija-Liisa: Suomen koulutusmenojen kehitys 1900-luvulla ja tulevaisuudessa. Helsinki 2005.
366. Saarimaa Tuukka: Taxation and Debt Financing of Home Acquisition: Evidence from the Finnish 1993 Tax Reform. Helsinki 2005.
367. Kari Seppo – Ylä-Liedenpohja Jouko: Cost of Capital for Cross-border Investment: The Fallacy of Estonia as a Tax Haven. Helsinki 2005.
368. Honkatukia Juha – Törmä Hannu: Stora Enso Oyj:n Kemijärven sellutehtaan 40-vuotisen toiminnan alueellinen kokonaisvaikuttavuus. Helsinki 2005.
369. Honkatukia Juha – Törmä Hannu: Stora Enso Oyj:n Veitsiluodon paperiteollisuuden 50-vuotisen toiminnan alueellinen kokonaisvaikuttavuus. Helsinki 2005.
370. Räisänen Heikki with the contribution of Heinonen Elisabet: Comparative Analysis on the Job-Broking Market in Japan and Finland. Helsinki 2005.
371. Riihelä Marja – Sullström Risto – Tuomala Matti: Trends in Top Income Shares in Finland. Helsinki 2005.
372. Aaltonen, Juho – Rätty Tarmo – Järviö Maija-Liisa – Luoma Kalevi: Perusterveydenhuollon kustannukset ja tuotetut palvelut – tuottavuuden kehitys 1997–2003. Helsinki 2005.
373. Honkatukia Juha – Kemppe Heikki – Kerkelä Leena: Arvioita ilmasto- ja energiastrategian kansantaloudellisista vaikutuksista. Helsinki 2005.
374. Aaltonen Juho – Kirjavainen Tanja – Moisio Antti: Kuntien perusopetuksen tehokkuuserot ja tuottavuus 1998-2003. Helsinki 2005.
375. Kerkelä Leena – Lehtonen Heikki – Niemi Jyrki: The Impacts of WTO Export Subsidy Abolition on the Agri-food Industry in EU: A Preliminary Assessment. Helsinki 2005.
376. Hietala Harri – Kari Seppo: Formula Apportionment osana yritysverotuksen harmonisointia Euroopassa. Helsinki 2005.
377. Kiander Jaakko – Romppanen Antti (eds.): Finland's First 10 Years in the European Union – Economic Consequences. Helsinki 2005.
378. Kangasharju Aki: Do Wage-subsidies Increase Employment in Subsidised Firms? Helsinki 2005.
379. Jones Ronald W.: Aspects of Globalization. Helsinki 2005.

380. Virén Matti: Miten arvonlisävero vaikuttaa kuluttajahintoihin. Helsinki 2005.
381. Hjerppe Reino – Kiander Jaakko – Virén Matti: Are Government Expenditure Productive? Measuring the Effect on Private Sector Production. Helsinki 2006.
382. Riihelä Marja – Sullström Risto: Väestön ikääntyminen, kulutus, säästäminen ja eriarvoisuus. Helsinki 2006.
383. Hynninen Sanna-Mari – Kangasharju Aki – Pehkonen Jaakko: Regional Matching Frictions and Aggregate Unemployment. Helsinki 2006.
384. Ghatak Subrata – Sánchez-Fung José R.: Is Fiscal Policy Sustainable in Developing Economies? Helsinki 2006.
385. Lyytikäinen Teemu: Rent Control and Tenants' Welfare: the Effects of Deregulating Rental Markets in Finland. Helsinki 2006.
386. Riihelä Marja: Kotitalouksien kulutus ja säästäminen: Ikäprofiilien ja kohorttien kuvaus. Helsinki 2006.
387. Siivonen Erkki: Finanssisäännöt ja varallisuus oikeudet julkisten investointien analyysissa. Helsinki 2006.
388. Berghäll Elina: R&D and Productivity Growth in Finnish ICT Manufacturing. Helsinki 2006.
389. Berghäll Elina: Technical Efficiency in an R&D Intensive Industry: Finnish ICT Manufacturing. Helsinki 2006.
390. Berghäll Elina: Technical Change, Efficiency, Firm Size and Age in an R&D Intensive Sector. Helsinki 2006.
391. Ervasti Heikki – Venetoklis Takis: Unemployment and Subjective Well-being: Does Money Make a Difference? Helsinki 2006.
392. Hietala Harri – Kari Seppo: Investment Incentives in Closely Held Corporations and Finland's 2005 Tax Reform. Helsinki 2006.
393. Räisänen Heikki: Kaksi näkökulmaa julkisen työnvälityksen tehokkuuteen. Helsinki 2006.
394. Honkatukia Juha – Moilanen Paavo – Törmä Hannu: Runkoverkkosuunnitelman aluetaloudelliset vaikutukset. Helsinki 2006.
395. Honkatukia Juha – Rajala Rami – Sulamaa Pekka: Julkisen sektorin tuottavuuden kasvu ja työikäisen väestön määrän muutos 2005–2020, Rakenteellinen pitkän aikavälin tarkastelu alueellisella tasapainomallilla. Helsinki 2006.
396. Kyyrä Tomi – Wilke Ralf A.: Reduction in the Long-Term Unemployment of the Elderly: A Success Story from Finland Revised. Helsinki 2006.
397. Martikainen Emmi – Virén Matti: Valmisteverojen välittyminen kuluttajahintoihin Suomessa 1997–2004. Helsinki 2006.
398. Mälkönen Ville: Eri hankintamuodot julkisissa investoinneissa. Helsinki 2006.
399. Haataja Anita – Mattila-Wirola Päivi: Impact of Alternative Benefit Levels and Parental Choices on the Parents' Income. Micro-simulation Approach on the Finnish Parental Leave. Helsinki 2006.

400. Kyyrä Tomi – Ollikainen Virve: To Search or Not to Search? The Effects of UI Benefit Extension for the Elderly Unemployment. Helsinki 2006.
401. Hämäläinen Pellervo: Julkisten investointien tuottavuus. Katsaus kirjallisuuteen ja Suomi vuosina 1948-2003. Helsinki 2006.
402. Virén Matti: Fiscal Policy in the 1920s and 1930s. How Much Different It Is from the Post War Period's Policies. Helsinki 2006.
403. Aaltonen Juho: Perusterveydenhuollon menoeroja selittävät tekijät ja terveyskeskusten kustannustehottomuus. Helsinki 2006.
404. Venetoklis Takis: Guide to FUSSEP (Finnish University Students Socio-Economic Preferences) 2005 round. Helsinki 2006.
405. Honkatukia Juha – Mälkönen Ville – Perrels Adriaan: Impacts of the European Emission Trade System on Finnish Wholesale Electricity Prices. Helsinki 2006.
406. Kyyrä Tomi – Maliranta Mika: The Micro-Level Dynamics of Declining Labour Share: Lessons from the Finnish Great Leap. Helsinki 2006.
407. Korkeamäki Ossi – Uusitalo Roope: Employment Effects of a Payroll-Tax Cut: Evidence from a Regional Tax Exemption Experiment. Helsinki 2006.
408. Kari Seppo – Kiander Jaakko – Ulvinen Hanna: Vapaaehtoinen eläkevakuutus ja verotus. Katsaus kirjallisuuteen ja empiirinen kuva vapaaehtoisen eläkesäästämisen kehityksestä. Helsinki 2006.
409. Jalava Jukka – Kavonius Ilja Kristian: Durable Goods and Household Saving Ratios in the Euro Area. Helsinki 2006.
410. Sulamaa Pekka – Widgrén Mika: Turkish EU Membership: A Simulation Study on Economic Effects. Helsinki 2007.
411. Kohonen Anssi: Perintö- ja lahjaverotus – Näkökulmia talousteoriasta, maailmalta ja Suomesta. Helsinki 2007.
412. Perrels Adriaan: Economic Implications of Differences in Member State Regulations for the European Union Emission Trade System. Helsinki 2007.
413. Lehtonen Sanna – Moisio Antti: Kuntien valtionosuusjärjestelmä Suomessa ja Ruotsissa. Helsinki 2007.
414. Seppä Elina: Innovation Performance of Firms in Manufacturing Industry: Evidence from Belgium, Finland and Germany in 1998-2000. Helsinki 2007.
415. Ollikainen Virve: Ammatillisen peruskoulutuksen kustannustehokkuus 2001-2003. Helsinki 2007.
416. Kirjavainen Tanja: Nuorten lukiokoulutuksen tehokkuus 2000-2004. Helsinki 2007.